STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 02216

TSEHN HUMORISTISHE ERTSEHLUNGEN UN SKITSEN FAN TSE

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

צעהן פאר צעהן

צעהן הומאָריסטישע ערצעהלונגען און סקיצען פאַר צעהן סענט

ארויסגעגעבען פון

ליטעראַריש-הומאָריסטישע ביבליאָטהעק

200 איסט בראָדוויי, נ. י.

פרייז 10 סענט.

1

אינהאלט:

1) „זיין רייזע אין אמעריקא“,
פון אברהם רייזען.

2) „די מלחמה צווישען ענגלאנד
און אמעריקא אין 1962“,
פון א. ל. ד'אר.

3) „די געפאהר פון שלאפען אין בעט“,
פון מארק טווין.

4) „יעדער ציגיינער לויבט זיין פערד“,
פון ראדא ראדא.

5) „אויפגעגעסען א ביזנעס“,
פון משה נאדיר.

6) „דער מת“,
פון ארקאדי אווערטשענקא.

7) „א נאכט אין קאנטרי“,
פון א. ל. באראן.

8) „ליעבע און צאהן־וועהטאג“,
פון מ. ג. סאפיר.

9) „רוסישע טשינאווניקעס“,
פון כאפט איהם.

10) „א נאכט גנב“,
פון יעקב מארינאוו.

אברהם רייזען

זיין רייזע קיין אמעריקא

נאך דעם ווי מיין חבר היימאן איז אבגעוועזען פינף יאהר אין ניו יארק און האט איבערגעארבייט ביי פערשיעדענע „טריידס" — פון א קעסטעל־מאכער ביז א פיינטער, פון א פיינטער ביז א „האנד" אין א רעדאקציע, — האט איהם אנגעהויבען ציהען אין דער וועלט אריין.

— איך קען דא מעהר ניט זיין. — איך ווער דערשטיקט! — האט ער זיך פאר מיר געקלאגט און האט צושפרייט די הענד ווי ער וואלט וועלען פליהען.

— וואוהין ווילסטו — צוריק אין אייראפא? — האב איך איהם אבגעהאקט די פליגלען.

— ניין, — האט ער אויסגעזיפצט, — איך וויל אין אמעריקא!

און זיינע אויגען האבען זיך אנגעצונדען מיט א מאדנעם פייער, — אין אמעריקא וויל איך פאהרען!

— ביזט משוגע! — האב איך זיך דערשראקען.

— דו ביזט דאך אין אמעריקא, — ניו־יארק איז דאך די הויפט שטאדט...

— ניין, ברודער, — האט ער אויסגעקרעכצט.

— ניו־יארק איז נישט אמעריקא, ניו־יארק אין בריסק, קאוונא, בערדיטשעוו, לעמבערג, יעהופיץ, וואס דו ווילסט אליין — איך אבער וויל פאהרען אין אמעריקא. אז איך בין נאך געוועזען א קינד האב איך שוין

געטרוימט פון אמעריקא.

— וואו זשע איז אמעריקא? — האָב איך איהם געפרעגט, שטארק בעאונרוהיגט וועגען זיין גייסטי־גען צושטאַנד...

— חאַטש קאַליפאָרניא... — האָט ער אויסגע־ברומט, און זיין געזיכט האָט זיך בעשטראַהלט. — חאַטש קאַליפאָרניע, ברודער! דאָרטען הויבט זיך ערשט אָן. חאַטש די אמת'ע אמעריקא איז בראַזיליען.

— זאָג שוין באַלד — יאַפּאַן! — האָב איך גע־חוזק'ט.

— יאַפּאַן נישט! — האָט ער נישט נאָכגעגע־בען, — חאַטש צוריק געשמועסט, מעהר אמעריקא ווי ניו־יאָרק איז עס זיכער. איך אבער וויל אין דער אמת'ער אמעריקא — אין קאַליפאָרניע...

און מיין חבר האָט זיך גענומען גרייטען אין אמעריקא, אין קאַליפאָרניע הייסט עס.

איז אַן אומגליק אָבער — מיין חבר היימאַן האָט בשום אופן נישט געקענט אבשפּאָרען די גרויסע סו־מע געלד וואָס די רייזע נאָך קאַליפאָרניע האָט געפאָ־דערט...

עס איז אריבער צוויי יאָהר און מיין בחור קרעכצט ווידער, שפּרייט די הענד, ווי פליגלען, און בעט זיך:

— גוואַלד, איך וויל פאָהרען קיין אמעריקא! — און ער לאָזט שוין אראָפּ פון קאַליפאַרניע אויף שי־קאַגאָ.

— קיין שיקאַגאָ אָבער מוז איך פאָהרען!

געוויס איז קיין שיקאַגאָ די רייזע ביליגער — אכטצעהן דאָלאַר — און מיין חבר קען דאָרטען זיין! אָבער די צייטען זיינען ביי מיין חבר ערגער געוואָרען:

„סלעק", פוילקייט און אנדערע אומשטענדען.

— ניין, אזוי ווייט — אין שיקאגא — קען ער זיך ניט אונטערנעהמען.

און עס געהט אוועק נאך א יאהר. מיין חבר היי־מאן בעט זיך:

— ברודער, גיעב אן עצה, — ווי ווערט מען פטור פון ניו־יארק, און ווי אזוי פעקעלט מען זיך פארט איבער ערגיץ אין א שטיקעל אמעריקא.

איך נעהם אנטייל אין זיין לאגע באמת, וויל איהם אויסהעלפען מיט אן עצה, און מיר נעהמען דעם קורס־בוך פון די רייזען, זוכען שטעדט אין אמע־ריקא, און געפינען אויס אז אין דעטראיט קאסט ביי א דרייצעהן דאלאר. מיין חבר גיעט א פאטש אויף דע־טראיט אין רייזע בוך און צווינגט זיך:

— יא, איך פאהר קיין דעטראיט! — און ער ציהט אויס די הענד — ער פליהט שוין, הייסט עס!

אבער באלד גלעט ער דעם שטערען, זוכט אין די טאשען און געפינט ענדליך אויס, אז דרייצעהן דא־לאר איז טאקי נישט קיין געלד, אבער ער פערמאגט עס דערווייל ניט...

ער וועט מוזען, הייסט עס, ווידער נעהמען זיך צו בארגען, שפארען נאך א פאר מאנאט...

די פאר מאנאט זיינען אריבער. איך בעגעגען מיין חבר היימאן א פערביינקטען: — נו? — פרעג איך איהם.

ער האט ערשט זיעבען דאלאר, און מיט צו־שפרייטע הענד קלאגט ער:

— מעהר ווי 7 דאלאר האב איך ניט געקענט אבשפארען. איך געה דא אויס, אין ניו־יארק, ווי א ליכט... איך וויל אין אמעריקא!

— פאָהר אין באָסטאָן, — ראט איך איהם.

— באָסטאָן איז אן עכט אמעריקאנער שטאָדט, דאָרט ערשיינט אפילו א אידישע צייטונג, אבער קיינער ווייס פון איהר ניט, מען זעהט זי נישט אָן... יא, ברודער, פאר זיעבען דאָלאר קענסטו פאָהרען קיין באָסטאָן...

מיין חבר איז צופריעדען. געווים איז באָסטאָן אמעריקא. פון דער איינציגער אידישער צייטונג דאָר־טען לאכט ער. ער וועט זי זיכער נישט אָנקוקען, און טאָמער קומט אהין איינער א ניו־יארקער לעקטשורען, וועט ער זיך מאכען כאילו לא ידע — ער וואָהנט אין אמעריקא, און אוים לעקטשורס פון גרינהאָרנס! — מען קען איהם דאָרט גאָר נישט טהאָן — ער וועט זיין אין אמעריקא.

אָבער ביז ער האָט זיך צוגעגרייט איז פון די זיעבען דאָלאר געוואָרען דריי מיט א האלב; האָט ער פאר א דאלאר געמוזט אויסלייזען די וועש, וואָ־רום ווי נעהמט מען אונטער אַזאַ רייזע אָהן וועש?

— ברודער! — האָט ער פאר מיר ווידער גע־קלאָגט, — אוים מיט באָסטאָן — איך האָב פונקט צוויי און א האלב דאָלאר... איך מוז אבער פאָהרען ערגעץ קיין אמעריקא. דאָ וועל איך קראנק ווערען, שטארבען און בעגראָבען ווערען ערגעץ ביי מיינע לאנדסלייט אויף דער סעמעטערי און וועל קיינמאָל אמעריקא נישט אָנזעהען.

— אויב דו האָסט נאָך באמת צוויי און א האלב דאָלאר, — האָב איך איהם געטרייסט, איז נאָך דער אונגליק ניט אזוי גרוים, — פאר אזא סומע קענסטו פאָהרען אין פילאדעלפיא. דאָרטען איז אויך אפילו דאָ א אידישע צייטונג, און צום אונגליק, א טעגליכע.

אבער — אויך די אייגענע מעשה ווי אין באָסטאָן — קיינער ווייס פון איהר נישט — דערפאר אבער פער־מעגט פילאדעלפיא יענעם גלאָק, וואָס האָט אויסגע־קלונגען פרייהייט פאר אמעריקא — איך מיין, אז דערפאר אליין מוזטו פאָהרען קיין פילאדעלפיא.

מיין חבר היימאן האָט זיך מאָדנע דערפרעהט, גענומען צעהלען זיין קאפיטאל, ערשט ער כאפט זיך: ער פערמאָגט בלויז א דאָלאר מיט א האלבען...

און א דאנק מיין עצה בעשטימט ער צו פאָהרען קיין פעטערסאָן... ס'איז דאך נעהנטער צו קאליפאָר־ניע, און עס וועט נאך איהם בלייבען ביי א דאָלאר אויף די ערשטע טעג לעבען.

און ער האָט זיך ענדליך געלאָזט אין ווייטען וועג אריין — קיין פעטערסאָן.

אָבער, ווי עס האָט זיך אויסגעלאָזט, איז ער אויך אין פעטערסאָן נישט געפאָהרען. בעגעגענט האָב איך איהם אין א פאָר מאָנאט ארום שפּאצירען אויף פיטקין עווועניו אין בראָנזוויל.

— ביזט גאָר נישט געפאָהרען קיין פעטער־סאָן? — האָב איך זיך פער'חדושט.

— ניין, ברודער. איך האָב נישט געקענט... עס האָט זיך אונטערגערוקט שוין פאר'ן פאָהרען א זייטיגע הוצאה און איך בין געבליבען ביי א האל־בען דאָלאר. פאר גרויס בענקשאפט בין איך אנטלאָ־פען קיין בראָנזוויל.

און דערביי האָט ער אויף מיר א ווארף געטהאָן א האָפנונגסלאָזען בליק, ווי גערעדט: שווער, ברו־דער, צו דערגרייכען אמעריקא, ווען דו פאלסט אריין אין ניו־יאָרק...

א. ל. ד׳אָר

די מלחמה צווישען ענגלאנד

און אמעריקא אין 1962

1.

די מלחמה האָט אויסגעבראכען אין דעם יאָהר 1962.

דער קעניג פון ענגלאנד איז צו יענער צייט געוועזען עדווארד דער 9טער. ער איז געוועזען אן אויסגעצייכענטער אייזען־שמיעד, און פלעגט אָפט מיט א שמייכעל זאָגען צו די הויפליים:

— דער טהראָן פון ענגלאנד האָט אוועקגעקוילעט מיין אמת׳ע קאריערע.

די חנופה׳ניקעס פלעגען דערביי, כלומר׳שט פארבייגעהענדיג, א זאָג טהאָן:

— אלע גרויסע הערשער האָבען געקענט א געוויסע מלאכה. פעטער דער גרויסער איז געוועזען א סטאָליאר. פרידריך דער גרויסער איז געוועזען א האָלץ־שניצער און אלכסנדר מוקדון איז געוועזען ניט קיין שלעכטער „דזשאָקעי" אויף זיין פערד בוצעפאל.

עדווארד דער 9טער פלעגט רויט ווערען פון פארדרוס. ער האָט ניט געקענט ליידען קיין אונטערלעקער, הגם פאריאגען פון זיך פלעגט ער זיי אויך ניט. פארקעהרט, ער פלעגט זיי נאָך בעלוינען מיט גוטע שטעלען.

דער פרעזידענט פון די פעראייניגטע שטאאטען איז געוועזען צו יענער צייט א פערזאָן וואָס איז געוועזען

אזוי אונוויכטיג אז אין דער געשיכטע איז אפילו זיין נאָמען ניט פאראן. ער איז געווען א פרעזידענט דורך „אפאינטמענט". די וואהל פון אַ פרעזידענט איז אין די פעראייניגטע שטאַאטען שוין אין יענער צייט געווען אין גאנצען אָפגעשאפט. ווען עס איז געקומען די צייט אויסצוקלייבען א פרעזידענט, פלעגען זיך צונויפקומען צעהן פון די גרעסטע ביליאָנערען פון אמעריקא און פלעגען זיך בעראטהען צווישען זיך.

— איך האָב א קלערק — פלעגט געוואוינליך אָנהויבען איינער פון די צעהן ביליאָנערען — אויפ'ן קוק איז ער זעהר א בכבוד'ער מענש, אבער צופיעל שכל האָט ער נים, און צו ביזנעס הויבט ער ניט צו טויגען.

— זייט איהר זיכער אז ער האָט ניט צו פיעל שכל?

— געוויס בין איך זיכער. ער ארבייט שוין פאר מיר פינף יאָהר און האָט קיינמאָל קיין טראָפּען שכל ניט ארויסגעוויזען.

— זייט איהר צוגלייך איבערצייגט, אז ער הויבט ניט אָן צו טויגען צו קיין שום ביזנעס?

— פעסט איבערצייגט. אזוי ווי ער איז אָנגעקומען מיט הונדערט דאָלאר א מאָנאט אזוי איז ער געבליבען ביז איצט ביי דעם זעלביגען געהאלט.

— אויב אזוי, זאָל זיין מיט מזל. לאָז ער ווערען פרעזידענט. ער וועט טהאָן וואָס מען וועט הייסען.

און דער קלערק פלעגט ווערען פרעזידענט.

אין 1962 איז „בעשטימט" געוואָרען פאר פרעזידענט ראקפעלער'ס א קלערק: ער איז געווען א שטילער מענש בטבע און קיין קריגערישע צוועקען האָט ער ניט געזוכט. ער האָט זיך געלעבט אין „ווהייט

הויז“ אין נחת און אין פריעדען, און צוגענומען די געזאנדטע און קיינעם ניט געטשעפעט.

דאָס לאַנד האָט אונטער איהם רוהיג געזאמעלט דאָלארס. די אמעריקאנער האָבען געלעבט אין רוה, יעדער אונטער דעם קוימען פון זיין פאבריק און אין דעם שאָטען פון זיין „סקיי־סקרייפּער“...

קיינער האָט ממילא קיין מלחמה ניט ערוואר־טעט, נאָר פון העלער הויט האָט זי זיך פאנאנדערגע־פלאַקערט.

אויסגעבראָכען האָט די מלחמה צוליעב שליי־קעס.

2.

איינמאָל האָט ראקעפעלער ארויסגערופען צו זיך דעם פּרעזידענט און נאָכדעם ווי ער האָט איהם גע־לאָזט ווארטען צוויי שעה אויפ׳ן זייגער אין פאָדער־צימער, האָט ער ענדליך צו איהם געזאָגט:

— פּרעזידענט, מען בעקלאָגט זיך אויף אייך.

— ווער? — האָט א צושראָקענער ארויסגע־שטאָמעלט דער פּרעזידענט.

— די פאבריקאנטען פון שלייקעס... עס שטעלט זיך ארויס, אז נעבען דעם נאָרדפּאָל, וואו עס זיינען שוין איצט פאראן זיבען איינוואָהנער, זיינען אונזע־רע שלייקעס ארויסגעשטויסען געוואָרען פון מארק צוליעב די ענגלישע.... דאָס איז ניט שעהן.... דאָס ווייזט, מר. פּרעזידענט, אז איהר גיט ניט אכטונג אויף די וועלט־מארקען..

נאָך אין דעם זעלבען טאָג האָט דער פּרעזידענט פון די פאראייניגטע שטאאטען געהאט זעהר א שאר־פע אונטעררעדונג מיט דעם געזאנדטען פון ענגלאנד.

— אייערע שלייקעס שטויסען אונזערע ארויס

פון דעם נארד־פאל — האט אנגעהויבען מיט רוגזה דער פרעזידענט. — איך וועל אזא זאך ניט דערלא־זען.

— וואס הייסט איהר וועט ניט דערלאזען, ווען אונזערע שלייקעס זיינען דאך בעסערע פון אייערע?

— ענגלישע שלייקעס בעסער פון אמעריקאני־שע! — האט אויסגעשריען דער פרעזידענט — מיין ליעבער הערר, איהר האט בעליידיגט די פאהן פון די פעראייניגטע שטאאטען.

—אדרבה, לאמיר א קוק טהאן, וועלכע זיינען בעסער.

— לאמיר א קוק טהאן.

דער פרעזידענט און דער געזאנדטער האבען פאנאנדערגעשפילעט די וועסטען און זיינען צוגעגאנ־גען נעהענטער איינער צום אנדערען.

— אט זעהט איהר דאך, אז אייערע טויגען אויף כפרות — האט זיך אפגערופען דער פרעזידענט.

דער געזאנדטער האט האסטיג צושפילעט זיין וועסט און צוזאמענדריקענדיג די ליפען געזאגט:

— אזא בעליידיגונג וועט דאס ענגלישע פאלק ניט פערגעסען.

— וועט זיין אך און וועה צו דעם ענגלישען פאלק.

— ווען עס וועט זיין אך און וועה וועלען מיר זעהן שפעטער, און ווען שלייקעס עס זיינען בע־סער, וועלען ענטשיידען אונזערע קאנאנען.

דעם זעלביגען אבענד איז דער געזאנדטער אפ־געפאהרען פון וואשינגטאן קיין ענגלאנד.

עס איז ערקלעהרט געווארען קריעג.

3.

ענגלאנד האָט צוזאַמענגעשטעלט איהרע גאנצע פלאָטע.

דאָס איז געווען די גרעסטע פלאָטע פון דער וועלט. איטליך שיף איז געווען אזוי גרויס, אז כדי צו־צוקומען פון דעם הינטערשטען טהייל פון דעם שיף ביז דעם פאָדערשטען האָט מען גענוצט נעמען א טראַמוויי.

אונטער־וואסערדיגע שיפלאך זיינען אומגעשוואו־מען ווי פיש און עראָפּליינס זיינען אומגעפלויגען ווי פויגלעך — צו דוצען ארום יעדער קריעגס־שיף.

אין איירָאפּא האָט מען ניט געצווייפעלט אז ענג־לאנד וועט זיעגען. ספּעציאליסטען האָבען פערזיכערט אז נאָך דער ערשטער שלאכט, וועט די אמעריקאנער פלאָטע זיין פערניכטעט.

די אמעריקאנער האָבען עס אויך געוואוסט און... האָבען קיין פלאָטע קעגען די ענגלענדער ניט ארויס־געשיקט.

די ביליאָנערען האָבען ארויסגערופען פון זייערע פאבריקען די בעסטע אינזשענערען און מע־כאניקער, אויסגעקליבען פון זיי צעהן, די סאמע פע־היגסטע און בעגאבטעסטע און זיי געפרעגט: —

— חברה, איהר ווילט פערדיענען צו פינף מיל־ליאָן דאָלאר אויף א פערזאָן?

די אינזשענערען און די מעכאניקער האָבען צו־געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

— מיר ווילען!

— טאָ דערטרינקט די ענגלישע פלאָטע.

די אינזשענערען האָבען געקוועטשט מיט די פּלייצעס. האָט זיך גאָר געלוינט אויף אזא קלייניגקייט אויסגעבען אזוי פיעל געלט?

— וואו געפינט זיך איצט די ענגלישע פלאטע?
— האבען געפרעגט די אינזשענערען.
— אויפ'ן ים. אין דריי טעג וועט זי זיין ביי די ברעגעס פון אמעריקא.
די אינזשענערען האבען געשמייכעלט.
— אין דריי טעג ארום — האבען זיי געזאגט — וועט די ענגלישע פלאטע זיין אויפ'ן דעק פון ים.

4.

שפאלטענדיג די וועלען מיט שאלץ, איז די ענגלישע פלאטע געקומען אלץ נעהענטער צו דעם אמעריקאנישען ברעג.
שטאלץ האט געפלאטערט די ענגלישע פאהן. שטאלץ זיינען געשטאנען אויף די וואכט־טהורעמס די ענגלישע קאפיטאנען.
קיינער האט ניט געצווייפעלט אין זיעג. דער אויבער־קאמאנדיר פון דער פלאטע האט טאג און נאכט געהאלטען אין איין פערפאסען טעלעגראמעס וועגען זיינע צוקונפטיגע זיעגען.
— אין דער היץ פון שלאכט — האט ער געזאגט — וועט ניט זיין קיין צייט צו פערפאסען טעלעגראמעס, דארף מען זיך צוגרייטען בעצייטענס.
איז ער טאג און נאכט געזעסען אין זיין קאיוטע און געשריעבען אויף פארטיגע טעלעגראף־בלאנקען: —
„ניו־יארק בעצוואונגען".
„שיקאגא צושטערט ביז'ן פונדאמענט".
„פאנאמא קאנאל אין פלען".
„פרעזידענט פון אמעריקא צוריסען אויף פיצלעך".
און אזוי ווייטער, אלץ אין דעמזעלבען טאן.

די אדמיראלען האָבען איינגע׳חזר׳ט מיט די יונ־גע אָפיציערען: —

— דזשענטעלמען! געדענקט, אז איהר זייט ענג־לענדער; ווען מען גיט — נעהמט; ווען מען שלאָגט — מאכט פליטה. דער זיעג זאָל אייך נאָר ניט פאר־דרעהען די קעפּ.

דריי טעג רייזע האָבען אָפּגעטהיילט די ענגלישע פלאָטע פון דעם אמעריקאנישען ברעג.

מען האָט שוין צוגעגרייט די הארמאטען; און צונויפגעוואָרפען קוילען. די שיפען האָבען גענומען געהן שנעלער.

פּלוצלינג איז די גאנצע מחנה געבליבען שטעהן.

— וואָס האָט פּאסירט? — האָט געפרעגט דער אויבער־קאָמאַנדיר.

קיינער האָט איהם קיין תשובה ניט געקענט געבען.

די פלאָטע האָט זיך געריסען פאָראויס אבער זי האָט זיך בשום אופן ניט געקענט ריהרען פון אָרט.

דער אויבער־קאָמאַנדיר איז געוועזן א קלוגער אלטער מאַן. ער האָט פערשטאַנען אז אויב מען קען ניט געהן פאָרווערטס, מוז מען געהן צוריק און ער האָט געגעבען א בעפעהל.

— צוריק!

די פלאָטע האָט זיך געריסען הינטערוועגס און... ניט פון פלעק.

— וואָס קען עס בעדייטען? — האָט געטראַכט דער אויבער־קאָמאנדיר.

אין דערזעלבער מינוט האָבען אלע דערשפּירט אזוי ווי א פייערדיגער זייל וואָלט ארומגעכאַפּט די גאנצע עסקאדרע.

— קוקט נאַר, דאַס אייזען צושמעלצט! — האָט אויסגעשריען מיט שרעק א מאַטראָז.

— טאַקי אין דער אמת, קוקט!

דער אויבער־קאָמאַנדיר האָט געוואָלט געבען וועלכע־ניט־איז בעפעהלען, אבער ער האָט בלויז אויפ־געהויבען די הענד און א געשריי געטהאָן:

— איך ווער צושמאָלצען, ראַטעוועט!

דער פייערדיגער זייל איז געוואָרען אלץ גרעסער און האָט אלץ ענגער ארומגענומען די פלאָטע, וועלכע איז געווען צוגעשמידט צום פלאַץ אזוי ווי דורך אן איבערנאַטירליכער מאַכט.

שטאָהל און קופער זיינען צורונען אזוי ווי וואקס. דאַס האלץ האָט געברענט. די מענשען זיינען דער־שטיקט געוואָרען פון דער היץ און זיינען פערברענט געוואָרען.

— דאַס האָבען זיי צונויפגענומען די גאַנצע עלעקטריציטעט פון לאַנד און אָנגעצילעוועט אויף אונזער פלאָטע — האָט זיך ענדליך אָנגעשטויסען דער שוין האלב צושמאָלצענער אויבער־קאָמאַנדיר.

דער אלטער אדמיראל איז געווען גערעכט. די אמעריקאַנער האָבען ארויסגעשיקט אקעגען דער אונ־בעזיעגבארער פלאָטע איין גרויסען עלעקטרישען שטראָם.

די אינזשענערען האָבען געהאלטען וואָרט: די ענגלישע פלאָטע איז דערטרונקען געוואָרען גענוי איז דער שטונדע און אין דער מינוט וואָס זיי האָבען פאַראויס בעשטימט.

געזיעגט אויפ'ן ים האָט אמעריקא.

די פערלוסטען פון די ענגלענדער זיינען געווען ניט אויסצוצעהלען.

אמעריקא האָט דער זיעג בלויז געקאָסט פינפציג מיליאָן דאָלאר, און ניט א טראָפּען אמעריקאנישען בלוט.

5.

די נאכריכט, אז די פלאָטע איז אונטערגעגאנגען, האָט אין ענגלאנד געמאכט זעהר ניט קיין אנגענעהמען איינדרוק...

— פּאסקודנע! — האָבען געזאָגט די לאָרדען און די לאָרדינעס, די דיוקען און די דיוקיכעס.

— מיר קענען אזוי פערלירען די שלאכט!

— די שלאכט פערליערען, דאָס איז א קלייניגקייט. אבער מיר קענען נאָך פערליערען א מארק פאר אונזערע סחורה ביי׳ם נאָרד־פּאָל...

— און דאָס איז וויכטיגער ווי די פלאָטע... זיבען פּאָר שליקעס א יאָהר... פערביילאָזען אזא מארק איז א פערברעכען.

מען האָט געמוזט נעהמען טראכטען וועגען א נייער פלאָטע. מען האָט זיך שוין געהאט גענומען צום בויען, ווען איניגע מיטגליעדער עקספּערטען זיינען ארוים מיט א פּראָטעסט.

— די פלאָטע האָט איבערגעלעבט איהר צייט— האָבען זיי ערקלעהרט. — א פלאָטע אין א היינטיגען קריעג קען ברייגגען אזוי פיעל נוצען ווי א הילצערנער דראָנג אָדער אן אייזערנער שטאַנג. איצט האַלט מען מלחמה מיט עלעקטריציטעט. אָט זעהט איהר דאָך, ווי די אמעריקאנער, האָבען אונז אבגעטהאָן.

די דאָזיגע ווערטער זיינען געפאלען טיעף אין די מוחות פון די ענגלענדער. אזוי ווי מען האָט זיי געהאלטען פיר אוננויטהיג, האָט מען תיכף אלע מאטרא־

זען פערניכטעט, און אלע אויגען האבען זיך געווענ־דעט מיט האפנונג צו אינזשענערען, עלעקטרא־טעכני־קער, טעלעגראף אפרייטארס און אלע אנדערע מיט־גליעדער פון דער עלעקטרישער משפחה.

מען האט זיי אלע צוזאמענגערופען און גע־פרעגט: —

— קענט איהר, זייענדיג אין לאנדאן, דערטרינ־קען די אמעריקאנער פלאטע וואס געפינט זיך אין ניו־יארק? —

— מיר קענען. אבער...

— וואס אבער?

— אבער זיי האבען דאך גאר קיין פלאטע נים. מיר וועלען בעסער צושטערען זייערע שטעדט.

די ענגלענדער זיינען געווארען ענטציקט פון דעם לעצטען פארשלאג.

מען האט געשלאסען אן אבמאך, און די עלעק־טרישע חברה האט זיך גענומען צו דער ארבייט.

6.

איין פריהמארגען, אויפשטעהענדיג פון געלעגער, האבען זיך די אמעריקאנער געכאפט, אז די דריי גרעסטע שטעדט פון לאנד, ניו־יארק, שיקאגא און פי־לאדעלפיא — זיינען פערשוואונדען.

אויף דעם ארט וואו די דאזיגע שטעדט האבען ערשט נעכטען שטאלץ ארייגגעקוקט אין די אויגען פון הימעל, מיט זייערע וואלקען־קראצערס — זיינען בלויז געוועזן הויפענס פון חורבות.

פון צווישען די רואינען האבען ארויסגעשטעקט מיליאנען מענשליכע הענד און פיס.

ארויסגעשטעלט האט זיך, אז די ענגלענדער הא־בען דורך עלעקטריציטעט געמאכט א ערד־ציטערנים

וואָס האָט אומגעבראכט אין איין שעה די בעסטע שטעַט פון אמעריקא מיט אלע זייערע איינוואָהנער צוזאמען.

— העלדישע יונגען — האָבען די אמעריקאנער אויסגערופען ווען זיי האָבען עס אויסגעפונען — א שעהן שטיקעל ארבייט.

די אמעריקאנער האָבען זיך ניט פערלוירען, און ניט פערלירענדיג קיין צייט, האָבען זיי תיכף גענו־מען פעריכטען די הייזער און די מענשען.

מען האָט באלד צוזאמענגענומען אלע פיס, זיי אויסגעצעהלט און צולעגט אויף איין פּלאַץ.

די צאָהל פון פיס האָט מען צוטהיילט אויף צוויי און אויף אזא אופן האָט מען אויסגעפונען וויפיעל מענשען עס זיינען אומגעקומען אין דער צייט פון דער ערד־ציטערניס.

ווען די צאָהל פון די אומגעקומענע איז אויסגע־פונען געוואָרען, זיינען ארויסגעטרעטען אויף דער סצענע די דאָקטוירים.

האסטיג האָבען זיי פונאנדערגעקליבען די שטי־קער מענשליכע פלייש און צוזאמענגענעהט לונגען, לע־בערס, מילצען און אלע אנדערע אברים.

נאָכדעם, ווען אלצדינג איז שוין געווען פאַ־נאנדערסאָרטירט, האָבען די דאָקטוירים געבראכט א פּאָר סלאָיעס אָנגעפיהלט מיט „606", און גענומען מאכען שפּריצונגען.

די שטיקער פלייש זיינען צוזאמענגעוואקסען. די הויט האָט זיך פארצויגען, די פיס האָבען זיך אויפ־געשטעלט, אין איין טאָג זיינען אלע איינוואָהנער פון ניו־יאָרק, שיקאגא און פילאדעלפיא געווען פאר־

טיג און זיינען ארומגעגאנגען אויף די גאסען, אזוי ווי עס וואָלט גאָרנים פּאסירט.

נאַטירליך זיינען ארויסגעקומען קוריאָזען. ביי איינינע זיינען געווען פרעמדע פיס, אָדער זיי האָבען געהאט ביידע פיס לינקע אָדער ביידע רעכטע.

איינעם א בעטלער איז על פי טעות אָנגעקומען דער מאָגען פון וואנדערבילט׳ם און ער פלעגט בעטען געבראָטענע טויבען ווען מען פלעגט איהם געבען א שטיקעל ברויט.

איניגע צעהנדליג פיס זיינען געווען איבעריגע, האָט מען זיי צוגענעהט אזעלכע וואָס האָבען קיין פיס ניט געהאט...

עס איז געווען ווערט צו זעהן די שמחה פון די פוסלאָזע מענשען ווען זיי האָבען נאָר אונערווארטעט געקריגען א פּאָר פיס... זיי האָבען געבענשט די ענג־לענדער.

נאָך די דאָקטוירים זיינען געקומען די ארכיטעק־טאָרען.

אין דריי טעג זיינען אויף די גאסען פון די צו־שטערטע שטעדט אויסגעוואקסען פון דעם ניי, הויכע הימעל־קראצערס.

7.

די ענגלענדער זיינען געבליבען אָפּהענטיג. מען האָט געזעהן בחוש, אז די מלחמה איז פערלוירען.

מ׳האָט ווי עס איז געשלאָסען פריעדען, אויף בע־דינגונגען וועלכע זיינען געווען שענדליך פאר ביידע צדדים.

דער מארק ביי דעם נאָרד פּאָל איז געבליעבען ביי די אמעריקאנער.

שטאָלץ האָט געשפּאָלטען די וועללען אַן אמערי־קאנישער דאמפּפער, פיהרענדיג צום נאָרד־פּאָל זיבען פּאָר שפּאָגעל־נייע שלייקעס.

אָט זיינען שוין די אמעריקאנער ביי זייער ציעל. פון ווייטען זעהט זיך אַ פאָהן. נאָר וואו זיינען די מענ־שען? פאר וואס שרייען זיי ניט „הורראַ!", און טאנ־צען ניט פאר פרייד?

די אמעריקאנער געהן צו נאָהנט צו דער פאָהן און זעהען מיט שווערע הערצער, זיעבען טויטע קער־פּערס...

— פערפראָרען געוואָרען.

— געשטאָרבען פון הונגער.

אלץ האָט די וויסענשאפט בעצוואונגען אין יאהר 1962. דער מענש האָט זיך אויסגעלערנט טויטען אויף א מרחק פון צעהן טויזענד מיילען. די מעדיצין האָט לעבעדיג געמאכט טויטע. ארכיטעקטאָרען האָבען הימעל־קראַצערס אויפגעבויט אין דריי טעג. אָבער אין איין זאך איז די וויסענשאפט געבליבען מאַכטלאָז — אין איהר קאמפף מיט פראָסט און הונגער.

און די אמעריקאנער זיינען געבליבען אָהן א נייעם מארק פאר זייערע סחורות...

נאָך מאַרק טווין

די געפאהר פון שלאָפען אין בעט

נאָכדעם ווי איך האָב איבערגעלעזען די יעהרליכע סטאַטיסטיקס פון פערשיעדענע אונגליקספעלע אויף די אמעריקאַנישע באַהנען, בין איך געקומען צום בע־שלוס, אז די גרעסטע געפאהר איז צו ליעגען אין בעט.

לעצטעס יאהר האָב איך גערייזט 20 טויזענד מייל, מייסטענס מיט'ן באַהן. מיט א יאהר בעפאָר האָב איך גערייזט איבער 25 טויזענד מייל, האַלב מיט שיפען, האַלב מיט באַהנען און, צוגויפערעכענדיג אַלע קליינע נסיעות, וואָס איך האָב געמאַכט פון צייט צו צייט, קען איך זאָגען, אז איך האָב גערייזט שטאַר־קע זעכציג טויזענד מייל. און דורך דער גאַנצער צייט בין איך אפילו איינמאָל ניט גע'הרג'עט געוואָרען.

פאַר א לאַנגע צייט האָב איך געזאָגט צו זיך: „איצט, אז דו האָסט זיך שוין ארויסגעדרעהט פון שיקזאַל'ס הענט אזא שטיק צייט, וועסטו שוין ענד־ליך מוזען געהן צום טאַנץ. דאָס שיקזאַל האָט פיינט חכמות". יעדע נאַכט פאַר'ן שלאָפען געהן האָב איך זיך בעזאָרגט מיט אן „עקסידענט־פאָליסי„, וואָס איז געוועזען גוט בלויז אויף איין נאַכט. אבער מיין געלד איז געוועזען ארויסגעוואָרפען. יעדען פריהמאָר־גען בין איך אויפגעשטאַנען פריש און געזונד און מיט ביידע פיס. איך האָב דאַרום בעשלאָסען צו קויפען 30 פאָליסים מיט אמאָל. מיין חשבון איז געווען, אז

אפילו אין דער לאָטעריע געווינט אויך איינער פון דרייסיג.

אָבער איך האָב געהאט א ביטערען טעות. אמת, יעדען טאָג האָב איך געלעזען וועגען הונדערטע באהן־אונגליקען, אבער מיך האָבען זיי אבסאָלוט איגנאָרירט. איך האָב זיך געכאפּט, אז איך האָב שוין פערשווענדט א גרודע מיט גאָלד אויף די „עקסידענט־ביזנעס". אבער אָהן רעזולטאט. איך האָב געקראגען א חשד אויף די גאנצע ביזנעס און האָב זיך אָנגעהויבען נאָכפרעגען ביי מענשען. איך האָב אויסגעפּונען, אז פיעלע האָבען ארייגעלעגט געלד אין דעם מסחר, אבער קיינעם פון זיי האָט זיך ניט געטראָפען קיין עקסידענט. איך האָב אויפגעהערט קויפען פּאָליסים און גענומען חשבון׳ען. דער רעזולטאט איז געווען איבערראשענד: די געפאהר איז געווען ניט אין רייזען, נור אין ליגען אין בעט.

איך האָב צונויפגעשקראָבעט אלערליי סטאָטיסטיקס, און בין געווען איבערראשט אויסצוגעפינען, אז אין 12 חדשים האָבען בלויז 3 הונדערט מענשען פערלוירען זייערע לעבענס אין באהן־אונגליקען. אויף די „אירי" ליניע, האָב איך אויסגעפונען, זיינען געהרג׳עט געוואָרען עפּעס ארום 46 אָדער 23 — איך געדענק שוין ניט אקוראט, אבער איך געדענק, אז די צאָהל איז געווען דאָפּעלט פון די עקסידענטס, וואָס זיינען געשעהן אויף אנדערע באהן־ליניעס.

רעכנענדיג ווייטער, האָב איך אויסגעפונען, אז צווישען ניו־יאָרק און ראָטשעסטער האָט די „אירי" געהאט לויפען 8 טריינס יעדען טאָג — אהינצו, און צוריקוועגס אויך דאָס זעלבע. דאָס הייסט, זעכצעהן, און טעגליך זיינען דאָרט געפאָהרען א 6000 מענשען,

דאָס הייסט, ארום א מיליאָן אין זעקס חדשים — אונ־געפעהר א פיערט־חלק פון די איינוואוינער פון ניו־יאָרק. אלזאָ, די „אירי“ הרג'עט ארום 23 פון א מי־ליאָן אין זעקס חדשים, וועהרענד אין דער זעלבער צייט שטארבען אין ניו־יאָרקער בעטען פון יעדען מי־ליאָן מענשען ארום צעהן טויזענד! א סקרוך איז מיר אריבער איבער'ן לייב, מיינע האָר האָבען זיך מיר געשטעלט דובאָם! „דאָס איז שרעקליך!“ — האָב איך געזאָגט — „מעהר וועל איך נים שלאָפען אין א בעט!“

איך האָב אויסגערעכענט זעהר גענוי דעם שטח פון די „אירי“ ליניע. עס איז געווען דייטליך, אז זי פיהרט וועניגסטענס 12 טויזענד מענשען יעדען טאָג. די אנדערע באהן־ליניעס טהוען נאָך בעסרע ביזנעס. איך האָב דעריבער אויסגערעכענט, אז פינף און צוואנציג פארשוינען א טאָג פאר יעדע ליניע וועט נים זיין צופיעל. אין די יונייטעד סטייטס זיינען פאראן 846 באהן־ליניעס, מאכט דאָס אוים אזוי גרוים ווי 2,115,0000 א טאָג, הייסט דאָס, זעקס הונדערט און פופציג מיליאָן א יאָהר — א חוץ שבתים. יע, אזוי איז דאָס, כאָטש עס איז נים לייכט צו פער־שטעהן, וואו זיי קריגען דעם „רויהען מאטעריאל“. וואָרים אין גאנץ יונייטעד סטייטס זיינען לויט מיין קענטנים אין מאטהעמאטיקע, נים פאראן אזוי פיעל מענשען. משמעות, אז זיי געברויכען מאנכע לייטע צוויי מאל פאר דעמזעלבען צוועק.

אין דער צייט, וואָס ניו־יאָרק האָט געהאט א בע־פעלקערונג פון בלויז א מיליאָן, פלעגען דאָרטען, על פי חשבון, פאָרקומען א 25 טויזענד שטערבע־פעלע

דורכ'ן יאָהר. דאָס הייסט, אַלזאָ, אז פון יעדען מיל־יאָן מענשען — מוזען 25 טויזענד שטארבען. דאָס איז אונגעפעהר אַ פערציגסט־חלק פון דער בעפעלקערונג פון די יונייטעד סטייטס. אַלזאָ, אַ מיליאָן פון אונז שטארבען אוים יעדען יאָהר. פון דיעזער צאָהל געהט אראָפּ צעהן אָדער צוועלף טויזענד מענשען, וואָס ווערען געשטאכען פון דער שווארצער האנד, געהאנגען, דערטרונקען, פערגיפטעט, אָדער ווערען גע'הרג'עט דורך אן עהנליך־פּאָפּולערען וועג: פערשאָטען אין די קוילען־מיינס, פערברענט אין די שעפער, אָדער קריגענדיג דעם שלאַג ביי איינער פון די פּאָפּולערע לעקטשורס, נעהמענדיג מעדיצין, אָדער בעגעהענדיג זעלבסטמאָרד אויף אַן אַנדער אופן. די „אירי" הרג'עט פון 23 ביז 46 מענשען, די אנדערע 845 רייל־ראָוד־קאָמפּאַניעס הרג'ענען אונגעפעהר אַ פערטעל פון יעדען מענשען, און די איבעריגע פון דעם מיליאָן, אַ ניין־הונדערט זיעבען־און־אכציג טויזענד זעקס הונדערט און איין־און־דרייסיג אמעריקאנער בירגער שטארבען יעדעס יאָהר אין זייערע אייגענע בעטען.

דאָס איז קלאָר ווי דער טאָג.

און מיין ראטה צו אַלעמען איז דארום: פערבלייבט ניט אין דער היים לענגער ווי איהר זיינט אבסאָלוט געצוואונגען דערצו. אבער ווען איהר מוזט שוין זיצען אין דער היים, דאן קויפט זיך אַ פּעקעל עקסידענט־פּאָליסים און לעגט זיך ניט שלאָפען. מען קען גאָר ניט זיין צו פאָרזיכטיג אין אזעלכע זאכען.

ראַדאַ ראַדאַ

יעדער ציגיינער לויבט

זיין פערד

(איבערזעצט פון ל. קעסנער)

נו, אַלטער הערר, דו שטוינסט? אהא!
דו מיינסט, דאַס איז א טרוים אזא...
איך ווייס, איך ווייס! —
אזא מין פערד,
ניטאַ קיין צווייטעס אויף דער ערד.
וואָס זאָג איך פערד? — ס'איז האלב
אַ שוואלב
און האלב א בער:
אי לייכט אי שווער.
טהו אוים די בריל, מיין ליעבער הערר,
בעקומט ער ניט — פערגעסט ער.
און שטאָט צו שטעהן
און קוקען, שטוינען,
א פּרייז זאָג בעסער
(גרייט אַן דינארען, צוויי־דריי פּעסער)
און איך וועל זעהן
צי ס'וועט זיך לוינען.

אזוי? דו פרעגסט גאָר צי דאַס פערד
איז עפּעס ווערטה?
א פערד וואָס שטעהט איין ביי ציגיינער,
מוז זיין א פיינער!

דער קייזער זעלבסט וואָלט פּלאצען,
ווען ער וואָלט איהם דערזעהן.
צו ד י י ן גליק, ליעבער קונה מיינער,
מוז ער גאָר שטעהן
ביי א ציגיינער,
וואָס ווייס איהם ניט געננג צו שאצען!

ווען איינער פון די געלד־מאגנאַטען
וואָלט איהם בעשאָטען מיט דוקאטען,
וואָלט אַלץ מיין פערד
געוועזן נאָך מעהרער ווערטה.
בעקומט ער פוטער — פרעסט ער.
בעקומט ער ניט — פערגעסט ער.
צי גיסטו האָבער איהם, צי היי,
צי שטרוי, צי האָלץ, צי קליי, —
צו אַלעם האָט ער אפּעטיט.
און גיסטו ניט — איז ניט.
דו מעגסט אַ יאָהר איהם גאָר ניט געבען.
מיין פערד וועט לעבען!

צו וואָס איהם קוקען אין די צייהן?
געוויס, געוויס,
מיין פערד'ס געביס
איז ניט בעזאָנדערס שעהן.
דאָך אורטייל ניט דערפון
אויף זיינע יאָהרען.
ער קען מיט הונדערט פודען לאסט
אין גרעסטער האסט
ארויף א בארג דיר פאָהרען!
מיין פלינקער שפרינגער
איז זעהר יונג,

אוןֿ ווערט אלץ אינגער
מיט יעדען שפּרונג.
נו, וועסט איהם קויפען?
ס'איז שפּעט, כ'מוז לויפען!

צי ע ר קען שפּרינגען איבער גריבער?!
מיין האר, מיין ליעבער,
און מעג א גרוב זיין ווייט
פון זייט צו זייט
ווי דער מאַראווא־פלוס,
(דו זעהסט איהם דאַרטען גלאַנצען?)
וועט איהם מיין סוס
מיט איין פוס
אַריבערטאַנצען!
און, ליעבער העדר, געדענק:
ער שפּרינגט אריבער
די טיעפסטע גריבער
ווי ער שטעהט און געהט,
און ניט בלויז אין דער ברייט,
נור אויכעט אין דער לענג...

דו ברויכסט צו איהם קיין זאַטעל ניט!
מיין אַדלער'ס רוקען האַט א שם:
ער איז אי שטארק אי ברייט, בעקוועם.
דו שפּירסט קוים זיינע טריט.
דו ברויכסט צו איהם קיין לייצעס.
דו זעצט זיך בלויז אויף זיינע פּלייצעס
און מענסט, אויב דו ביזט מיר,
אריינכאפּען א דריטעל.
מיט פעסטע טריט
וועט דיך מיין שימעל

שוין אָפּפיהרען צום ציעל —
ביי איהם איז דאַס אַ קינדער שפּיעל!

צי כ'האָב איהם ניט, פרעגסטו
געַ'גנב'עט ערגעץ וואו?
מיט דיזער פראַגע, הערר,
בעליידיגסטו מיך שווער.
ציגיינער זיינען, ווי בעקאַנט
די עהרליכסטע אין גאַנצען לאַנד...

דו זאָגסט, אז ער האָט בלינדע אויגען?
ס'איז ניט געשטויגען, ניט געפלויגען!
בעטראַכט זיין אויג: ס'אַ גלאַנץ, ס'אַ פּראַכט!
מיין פערדעל בעסער זעהט ביי נאַכט
ווי אַנד'רע פערד ביים ליכט —
ער האָט אַ דאָפּעלטען געזיכט:
אויף איהם צו רייטען,
איז מען בעוואַרענט
פון אַלע זייטען.
ער איז אַ וואונדער פערד אַן עכטער:
ער זעהט פון הינטען ניט פיעל שלעכטער
ווי פון פאָרענט...

צי האָט ער עפּעס אַ חסרון?
אַז ווערה צו מיינע יאָהרען!
אָט דאָס איז טאַקע מיין פערדרום:
קיין איינציג פעהלער האָט מיין סוס!
ווי פּאַסט אין אַ ציגיינער'ס שטאַל
אַזאַ מין פעהלערלאָזער פערד?...
דאַרום פערקויף איך איהם. הכלל,

איך זעה דאך, אז עס איז בעשערט
אז דו זאלסט כאפּען א מציאה
דעריבער מאך איך קיין מניעה
און גיעב דיר איהם, גאָר ניט געקלערט,
פאר וועניגער, ווי ער איז ווערטה.

דו פרעגסט גאָר, צי ער לויפט געשווינד?
מיין שפּרינגער
איז שנעלער ווי דער ווינד,
און ווי דער רעגען פלינקער!

אנומעלטען, איך רייט אין טהאָל,
ווען מיט א מאָל
עס הויבט אָן בליצען
און רעגען־טראָפּען שפּריצען.
איך טהו א ציטער:
עס קומט פון הינטען א געוויטער!
איך גיב מיין פערד א טרייב:
גאַלאָפּ! אהיים צו קינד און ווייב!
מיין פערידעל האָפּ־האָפּ־האָפּ!
אין ווילדעסטען גאַלאָפּ,
און הינטער אונז יאגט נאָך
דער דונער און דער וואָלקען־בראך...

מיר זיינען באלד צו הויז,
איך שפּאַן מיין פערדעל אוים,
און גלעט איהם איבער'ן רוקען —
און הערט א שפּאַס:
מיין פערדעל איז אין גאנצען טרוקען,
זיין עק בלויז איז אביסעל נאַס...

משה נאַדיר

אויפגעגעסען אַ ביזנעס

(אַ מעשה ווי אַזוי צוויי יונגע־לייט האָבען אויפגע־
געסען אַ ביזנעס אין צוויי שעה)

מיינער אַ בעקאנטער דערצעהלט:

מיט פּרוזדאק'ען האָב איך אַמאָל געארבייט צו־זאמען ביי אַ פאָטאָגראפשטשיק. איך האָב זיך גע־פיהלט זעהר נאָהענט צו איהם, וואָרים ער איז געווען זעהר עהנליך צו מיר סיי אין אויסזעהן, סיי אין כאַ־ראקטער: ער — אַ הויכער, איך — אַ הויכער; ער האָט געהאַסט דעם באַס, ווי אַ חזיר, — איך אויך; ער האָט פיינט געהאט צו ארבייטען, איך האָב אויך ליעב געהאט ארומצוגעהן לעדיג; ער איז געווען אַ גרויי־סער ליעבהאָבער פון דער נאַטור, און איך בין פון דער נאַטור אויך געווען אַ גרויסער ליעבהאָבער; ער פלעגט רעגעלמעסיג בעוואונדערען די מיטען־נאַכט־זון אויף די „פיארדען", וועלכע ער האָט קיינמאָל ניט געזעהען, און איך פלעג אויך סיסטעמאַטיש זיין ענטציקט פון דעם זונען־אונטערגאנג אויף די אַלפען, וועלכע איך האָב אויך קיינמאָל ניט געזעהן.

נור אין איין זאַך האָבען מיר זיך שטארק אונ־טערשיידעט: ער פלעגט אָפט אונטערהוסטען מיט אַ ניגון און מיט אַ כריפּ, און איך האָט עטליכע מאָל געפרופט הוסטען, אָבער אָהן ערפאָלג.

עס איז איבריג צו זאָגען, אַז אונטער די היינ־טיגע סיסטעמע איז פּאר אַזעלכע צוויי אידעאַליסטען,

ווי מירביידע, שווער געווען צו עקזיסטירען. און טראָץ דעם וואָס מיר זיינען געווען וויליג ארומצוגעהן ליידיג אפילו א יאָהר, אבי זיך צו דערשלאָגען צו אזא דזשאב, ביי וועלכען מען זאָל ניט דארפען ארבייטען, האָט זיך עס אונז דאָך ניט איינגעגעבען.

איינמאָל זיצען מיר אזוי אין אונזער רומקע, רופט זיך צו מיר אַפּ פּרוזדאק:

— ווייסטו וואָס מיר איז איינגעפאלען, עליע?

— וואָס איז דיר איינגעפאלען פּרוזדאק?

— מיר איז איינגעפאלען, עליע, אז מיר זאָלען האנדלען מיט פּעטענט-מעדיצינס.

— ס'איז גאָר ניט קרום! — זאָג איך — אָבער וואו נעהמט מען געלד?

— געלד? — זאָגט ער — מען דארף ניט קיין געלד!

— דאָס איז שוין גלאט געפּאָנפּעט — זאָג איך — וואָס הייסט, מען דארף ניט קיין געלד?

— אזוי הייסט! — זאָגט ער, און ער צולעגט מיר דעם גאנצען פּלאַן אויף א טעלער — כהיות — זאָגט ער — אזוי ווי אין די צייטונגען איז אָפּט אדווערטייזט, אז מען גיט אוועק „סעמפּעלס מעדיצינס" פריי, בכן — זאָגט ער — וועלען מיר אָנקלייבען א סך אזעלכע מעדיצינען, און דערנאָך וועלען מיר זיי פערקויפען צו קאָסטאָמערס, און מאַכען געלד ווי בלאָטע.

געפעלט מיר דער פּלאַן און מיר גיבען זיך די הענד, אז דאָס געשעפט וועט געהן בשותפות, און וויפיעל גאָט וועט צושיקען, וועלען מיר זיך טהיילען העלפט אויף העלפט.

— לאָמיר זיך טאָקע באַלד אַ נעהם טהאָן צו דער ארבייט — מאַכט מיין פּרוזדאַק, און מיר זעצען זיך גלייך אַוועק און צושרייבען עטליכע הונדערט פּאָסטעל־קאַרדס פאַר פרייע סעמפּעלס.

אין עטליכע טעג ארום האָט די פּאָסט אָנגעהוי־בען ליפערען די סחורה: שמירעכצער, וואַסערלאַך, פּאָמאַדעס, פּילען — קליינע, מיטעלע און גרויסע קאַפּסלען, פּראָשקעס, פלעשלעך, סלאָיעקלעך, פּלאַס־טערס — אַ רעגעלע דראָג־סטאָר.

מיין פּרוזדאַק איז ניט קיין פוילער, ער צופּאַקט דאָס אַלעס ווי געהעריג איז, לעזט איבער די צעטע־לעך און צושטעלט דאָס אויפ'ן טישעל מיט אַ סדר: פלעשלעך צו פלעשלעך, סלאָיעקלעך צו סלאָיעקלעך — און יעדע קראַנקהייט בעזונדער: מאָגען־קראַנק־הייט — הינטען, מערידען — פּאַרענט, ווייבערשע קראַנקהייטען — רעכטס, אויערען, הארץ און לעבער — לינקס א. ז. וו. בקיצור, אַלעס איז געווען אויפגע־פיקסט אין דער בעסטער אָרדנונג, כמעט ווי אין אַן אַפּטייק, נור קיין קאָסטאָמערס זיינען ניט געקומען.

— שלעכט!

— פּאַסקודנע!

— ווייסטו, וואָס מיר איז שוין ווידער איינ־געפאַלען — מאַכט פּרוזדאַק.

— וואָס? — פרעג איך.

— אַזוי ווי קיין קאַסטאָמערס קומען ניט און אַזוי ווי די וואָארע קען נאָך קאַליע ווערען פון דעם הייסען וועטער, זאָלען מיר דאָס אליין פערנוצען פאַר זיך.

— אָבער וואָס טויג מיר דיינע מעדיצין — זאָג איך — מיר פאַלט ארוים דאָס הארץ נאָך אַ שטיקעל

ברויט. איך בין טוידט־הונגעריג.

— איך שטארב אויך נאך א ביסען — מאכט ער — אבער מיט עטליכע באקסלעך פילען קען מען אב'פטר'ען א גאנץ פיינעם מאהלצייט.

האבען מיר גענומען שלינגען פילען. איך א פיל — ער א פיל. אזוי פאמעליכען האבען מיר אויס־געשלונגען אלע זעקס באקסלעך פילען — מייסטענס פאר פערשטאפונג.

— און איצט — זאג איך — לאמיר עפעס פערטרינקען. ער האט גענומען דאס ערשטע פלע־שעל, וואס איז איהם געקומען צום האנד און גע־נומען זופען — ער א זופ — איך א זופ.

אז מיר האבען אזוי אויסגעזופט אלע פלעש־לעך, האב איך געמאכט א פארשלאג, אז מיר זאלען זיך נעהמען צו די פראשקעס.

— העלפט אויף העלפט — מאכט פרוזדאק מיט א קול פון א מת און האלט זיך פאר'ן בויך.

— האב ניט מורא — זאג איך — איך וועל דיך ניט בעשווינדלען.

און מיר האבען גענומען מהאן די פראשקעס זייער רעכט: מיר א פראשיק — איהם א פראשיק. איהם א פראשיק — מיר א פראשיק, ביז מיר האבען אויסגעליידיגט אלע פאפירלעך.

אז מיר זיינען פארטיג געווארען מיט דער סעודה, האבען מיר זיך בעשמירט די קעפ מיט סעמ־פעל־פאמאדע, און פון דער גאנצער אפטייק איז נאך געבליבען בלויז עטליכע פודעלעך זאלב — שווארצע און געלע און א 10—12 שווארצע פלאסטערס.

— וואס טהוט מען מיט ד ע ם? — פרעגט פרוזדאק, און לעגט זיך אויפ'ן בעט מיט'ן בויך

אראַפּ.

— וואָס זאָל מען טהאָן ? — זאָג איך און לעג זיך אויפ'ן בעט פון יסורים — עס הויבט מיך אָן נעהמען אינוועניג...

— טהו זיך אוים — זאָג איך — וועל איך דיך איינרייבען !

פּרוזדאק האָט זיך אויסגעטהאָן, ווי די מאמע האָט איהם געהאט, און איך האָב איהם גענומען בע־ארבייטען מיט די שווארצע זאַלב. דאָן האָט ער אויף מיר געמאַכט דיזעלבע אָפּעראַציע מיט דער געלער זאַלב, און נאָכדעם ווי מיר האָבען זיך געגענזייטיג אויסגעפּלאַסטערט די בייכער מיט די סעמפּעל־פּלאַס־טערס, האָבען מיר זיך אריינגעלעגט אין בעט אריין.

אין א פערטעל שעה ארום איז דאָס גאנצע טע־נעמענט־הויז געוועזן אויף די פיס. מאנכע טענענטס האָבען געמיינט, אז עס האָט אויסגעבראָכען א כאָלע־ריע און האָבען זיך געפּאַקט צו אנטלויפען. אנדערע האָבען געשריען, אז צוויי „באיטשיקעס" האָבען זיך פער'סמ'ט... און דער דזשעניטאָר איז געקומען צו־לויפען מיט אן עמער וואסער. באלד זיינען געקו־מען צופליהען צוויי דאָקטוירים, און ז ערזעהענדיג אונזערע אויסגעפּלאסטערטע בייכער, האָבען זיי אונז גענומען פּאָמפּען און לאכען... לאכען און פּאָמפּען... אָבער איך און מיין פריינד פּרוזדאק האָבען זיך גע־פיהלט אין א זעהר ערנסטער שטימונג.

— — — — — — — — — — — — — —

— און איצט — האָט מיין בעקאנטער פער־ענדיגט — אז מען וועט אייך זאגען, אז א מענש קען אויפעסען א ביזנעס אין עטליכע טעג, זאָלט איהר עס גלויבען...

אַרקאַדי אווערטשענקאָ

דער מת

1.

אז איך בין נעכטען ארום 3 א זייגער אריינגעגאנגען אין דעם אונטערשטען שטאָק פון א ביליגען רעסטאָראן, האָב איך דערזעהן אין ווינקעל א דיקען מאן מיט טונקעלע האָר און מיט א פנים פון אן אבל.

מיר האָבען זיך באלד דערקענט.

— אהא! — האָב איך א שמייכעל געטהאָן. — וואָס מאכט איהר? איהר געדענקט מיך?

— פאר וואָס זאָל איך ניט געדענקען? ווען ניט איהר, וואָלט איך נאָך עד היום געפוילט אין טורמע „פאר אריינפאָהרען מיט אן אויטאָמאָביל אין מאגאזין אריין דורכ'ן פענסטער". יאָ, למאי זאָל איך לייקענען, א שאָפער בין איך נישט קיין פויגעלדיגער.

ס'איז צוגעגאנגען מיינער א גוטער פריינד. איך האָב איהם פארגעשטעלט דעם „שאָפער", און מיר האָבען זיך אלע דריי אוועקגעזעצט ביי איין טישעל. ס'האָט זיך אָנגעהויבען א שמועס.

— מיט מיר מוז זיך אלעמאָל טרעפען עפעס א סבה, — האָט דער מאן געזאָגט זעהר ערנסט. — היינט בין איך אריינגעפאָהרען מיט'ן אויטאָמאָביל אין א מאגאזין; מארגען האָט מען מיך פערגעסען איינעם אליין אין טעאטער און פערשפארט אויף א גאנצע נאכט; איבערמאָרגען שפרינג איך אריין אין טייך צו ראטעווען א ברעט, וואָס ס'האָט זיך מיר אויסגעדאכט, אז זי איז א מענש. און איצט...

ער האָט זיך צוגעבויגען צו אונז מיט א געהיימניספולער מינע.

— און איצט... ווייסט איהר וואָס? איצט בעווייזט זיך צו מיר א מת.

— א מת? — האָבען מיר זיך שטארק פערוואונדערט און אָנגעהויבען ריידען זעהר שטיל. — ער קומט צו אייך? ביינאכט?

— ניין! פארוואָס ביינאכט? ער קומט דוקא אין מיטען העלען טאָג.

— וואָס רעדט איהר? — האָב איך אויסגעשריען. — א מערקווירדיגע זאך! ער שרעקט אייך אין מיטען העלען טאָג!

— ניין! פאר וואָס זאָל ער מיך שרעקען? ער וויל נאָר דריי הונדערט קערבלעך.

— א פראקטישער מת! פאר וואָס קומט איהם געלט?

— פאר'ן פוס און פאר'ן ארון! אז איך זאָג אייך, מענשען זיינען קיינמאָל ניט דאנקבאר פאר א טובה.

מיר האָבען פון איידעלקייט וועגען ניט געוואָלט שטעלען קיין פראגען, אבער ער האָט אליין געפרעגט מיט א זיפץ:

— דערצעהלען?

— אודאי. דאָס איז אזוי אינטערעסאנט. אן אמת'ער מת, וואָס קומט אין מיטען העלען טאָג.

— ניין, ווי זאָל איך אייך דאָס זאָגען? קיין אמת'ער מת איז ער שוין ניט... אמאָל איז ער טאקי געוועזן א מת... אבער נאָכדעם... ס'איז אזוי פערדרעהט, איך ווייס גאר ניט, פון וואָס אנצוהויבען.

—נו? נו?

— ווייסט איהר, וואו איך האָב די לעצטע צייט געדיענט?

— מסתמא אין דיפּלאָמאַטישען קאָרפּוס? — האָט מיין פריינד געפּרופט טרעפען.

— געפּונען א פּלאַץ! דאָס איז ניט פאַר מיר געדאַכט!... ס'הייסט אז איך זאָג אייך, עס גליקט ניט איינעם, איז כאָטש צוריים זיך! שטעלט אייך פאָר, א מענש האָט געלערנט אין גימנאַזיע, געענדיגט דריי קלאַסען און צום סוף מוז ער געהן ווערען א מאַ־טאָר־מאַן.

— ווירקליך א טראַגעדיע! — האָט מיין פריינד א זיפץ געטהאָן. — נו?

— איך בין, פערשטעהט איהר מיך, מעהר גע־וואוינט צו אינטעליגענטע ארבייט. א שאָפּפער בין איך א קלאָגעדיגער און א מאטאר־מאַן בין איך געוועזען נאָך אַן ערגערער. אנשטאט צו טהאָן מיין ארבייט, האָב איך געצעהלט די פענסטער אין די הייזער, געפּרופט איבעריאגען די אויטאָמאָבילען — גלאַט אזוי, צוליעב ספּאָרט, געלייענט די שילדען קאַ־פּויר.

— ווי אזוי, א שטייגער? — האָט זיך מיין פריינד פּעראינטערעסירט.

— זעהר איינפאַך. עס שטעהט, למשל, „זינגער'ס מאגאזין“, לייענט איהר ניזאגאם סרעגניז“.

— ניזאגאם סרעגניז, — האָב איך געשעפּ־טשעט. — דאָס איז באמת אינטערעסאַנט. מערק־ווירדיג! גידריוּוקרעם...

— וואָס?

— גידריווקרעם! מערקווירדיג!

— יא, ריכטיג. הקיצור, ווי איך האָב אייך שוין

געזאָגט, אנשטאָט צו טהאָן מיין ארבייט האָב איך געצעהלט פויגעלעך אין דער לופטען. טרעפט זיך א מעשה: איך פאָהר מיר אזוי מיט'ן טראמוויי, געהט ארוים א לויה פון א זייטיגער גאס, טראכט איך: עך, ס'איז נאָך דאָ צייט, כ'וועל דורכלויפען. פּלוצלונג: טראָך! מיין טראמוויי פאָהרט אריין אינ'ם וואָגען, דער ארון מיט'ן מת פליהט אויף די רעלסען, און איי־דער איך קוק זיך נאָך אום, אהא, דער ארון צופּלאצט זיך אויף שטיקלעך און א ראָד האקט אָפּ פון'ם מת א שטיקעל פוס... יא, אָט געהט ער, דאכט זיך, אהער.

מיר זיינען אויפגעשפרונגען אין הוילע שרעק און זיך אומגעקוקט צו דער טהיר, וואו א נייער גאסט איז אריין.

— ניין, דאָס איז ניט ער. נאָר האָט קיין דאגה ניט: ער וועט שוין קומען, דער קלעק. ער טרעט דאָך פון מיר ניט אָב, כאָטש גיב איהם א קרענק.

— נעניז נוף באָרא! — האָב איך געזאָגט צו מיין פריינד אויף א פערשטעלטער שפּראך, כדי יע־נער זאָל ניט פערשטעהן.

אָבער דער מאָטאָר־מאַן האָט באלד אויפגע־כאפּט, וואָס איך זאָג: קענטיג, ער איז געווען א מאָ־דים אין דער שפּראך.

— איהר האָט א טעות, — האָט ער געזאָגט, — איך בין פון זינען ניט אראָב, איהר וועט זעהן, ער וועט זיך באלד קומען צושלעפּען. נאָר הערט ווייטער, וואָס ס'איז געווען. ווי נאָר מיין ראָד איז ארויפגעפאָהרען דעם מת אויף דער לאפּע, — ווי ער הויבט זיך ניט אָן ריהרען און דריגען מיט די פיס און שרייען מיט בענומענע קולות! די דאָקטוירים, פערשטעהט איהר מיך, די אידיאָטען, האָבען ניט גע־

וואוסט, אז ער איז געלעגען אין הינערפּלעט.

— וואָס פאר א וואונדערבארער צופאל! — האָבען מיר אויסגעשריען.

— וואָס איז דאָ וואונדערבאר? א געוועהנליכע זאך. איך זאָג דאָך אייך, אז מיט מיר מוז זיך אלע־מאָל טרעפען א סבה.

— נו, וואָס זשע איז געווען ווייטער?

— וואָס זאָל זיין? די נושאי המטה זיינען, ווי דער שטייגער איז, אנטלאָפען, די פערד מיט׳ן ארון האָבען זיך אוועקגעלאָזט וואוהין די אויגען טראָגען, און די קרובים פון׳ם הינערפּלעטניק האָבען זיך אויף מיר ארויפגעוואָרפען מיט זידלערייען און קללות, אז ס׳איז א חרפּה צו דערצעהלען.

— פאר וואָס קומען אייך קללות? — האָט זיך מיין פריינד פערוואונדערט. — איהר האָט איהם דאָך באמת מחיה מתים געווען!

— אָט דאָס זאָג איך דאָך טאַקי. אָט דאָס איז מיין טענה אויך. ער טשעפּעט זיך אבער: פאר וואָס איך האָב איהם צובראָכען דעם ארון, פאר וואָס איך האָב איהם צושעדיגט א פוס.

דער מאָטאָר־מאַן האָט א גלעט געטהאָן די וואָנסען און אין א ביטערער מעלאַנכאָליע אראָבגע־לאָזט דעם קאָפּ.

— איצט געהט ער צו מיר. איך זאָל איהם ניט אנדערש בעצאָהלען דריי הונדערט רובעל. די טראַמ־וויי־קאָמפּאַניע האָט זיך, נאַטירליך, ארויסגעדרעהט — דערויף האָט זי דאָך אדוואָקאַטען. אבער וואָס זאָל איך טהאָן? קיין אדוואָקאַטען האָב איך ניט, קיין געלט אויך ניט. און דער הינקענדיגער טרעט פון מיר ניט אָב. יעדען טאָג האָב איך דאָס פערגניגען איהם

צו זעהן. צוליעב מיר, זאָגט ער, קען ער איצט ניט פערדיענען, א קאליקע...

— פאר וואס זשע זאָלט איהר איהם ניט זאָגען, אז ווען ניט איהר וואָלט מען איהם בעגראבען אין דער ערד לעבעדיגערהייט?

— געזאָגט, געזאָגט! נאָר וואס העלפט עס? אז יענער האָט זיך איינגעשפארט ווי אַן אָקס: ניט דיין געשעפט, זאָגט ער. אפשר, זאָגט ער, וואלט איך זיך גאָר אליין אויפגעכאפט, ווען מ'וואלט אָנגעהויבען האלטען די רעדעס אויפ'ן קבר. מאלע וואס. איך, זאָגט ער, וואָלט געהאט גאנצע פיס אויך. איך... אי, געזאגט זאל איהם שוין ווערען אלדאס בייז! ער געהט דאָך שוין ווידער, דער שלאק. איהר הערט? ער געהט! איך דערקען איהם שוין אַן די קוליעס. ער האָט דערשמעקט אז איך בין דאָ, איז ער געקומען, און ער וועט שוין אָבנודיען א גאנצען טאָג, דער מיאוס'ער פגר!

מיר האָבען ווירקליך געהערט דאָס קלאפען פון קוליעס איבער דער שטיינערנער פּאָדלאָגע. דער קלאפען איז געוואָרען נעהנטער און נעהנטער...

2.

געווען איז דער מת א מאנספערשוין נאָך ניט קיין אלטער; זיין פנים איז געווען געל און די אונטערשטע ליפּ ארויסגערוקט אויף פאָרענט, אקוראט ווי עפּעס איז איהם שטארק ניט צום הארצען. אונטער'ן ארעם האָט ער געהאלטען א קוליע. א שטימע האָט ער געהאט א בייזע, א וואָרטשענדיגע.

—אהא! אזוי איז די מעשה! איהר מאכט זיך דאָ סעודות, טרינקט וויין און פערבייסט מיט טייערע פּאָטראַוועס! בעסער וואלט איהר מיר אָבגעגע־

בען מיין בלוטיג געלט. נאכדעם מעגט איהר זיך הוליען מיט אייערע גוטע ברידער.

— העי, האלט דאס מויל! — האב איך אויס־געשריען מיט גראבקייט. — וואס טשעפעט איהר זיך צו דעם מאן? וואס האט ער אייך געטהאן?

— וואס האט ער מיר געטהאן? אדרבא, זעהט!

— האט דער הינקענדיגער אנגעוויזען אויף זיין פוס.

— קאליעטשען מענשען אומזיסט־אומנישט, — דער־רויף איז ער א בריה.

— „מענשען!“ — האט זיך דער מאטאר־מאן צולאכט. — אויך מיר א מענש! קאטאיעט זיך ארום אין אן ארון איבער די גאסען.

— אן ארון צי ניט, וואס פאר א פראווע האט איהר צו קאליעטשען?

— ממה נפשך, זענט איהר א מת, טא וואס טשעפעט איהר זיך; זענט איהר א לעבעדיגער מענש, טא פארוואס האט איהר ניט איינגעהאלטען די פערד? איך האב דאך געקלונגען און געקלונגען.

— איז וואס, אז איהר האט געקלונגען?

— ליעגט זיך אין ארון, ווי א גראף, און ס'זאל איהם באטש אנהויבען אארען. אז מען קלינגט, דארף מען זיך היטען.

די לעצטע פראזע האט דער מאטאר־מאן ארויסגערעדט זעהר ערנסט, מיט'ן טאן פון א לעה־רער.

— איהר רעדט, זייט מיר מוחל, ווי א טפש. ווען איך וואלט געקענט אנטרייבען די פערד, וואס פיה־רען דעם ארון, טא וועלכער שווארץ יאהר וואלט מיך געשלעפט צום בית הקברות?

— און אז איהר קענט ניט אנטרייבען, זענט

איהר א מת, וואס זשע איז דאס פאר אן עובדה זיך אויפכאפען אין מיטען דערינען?

— איך בין דאך ניט שולדיג, וואס איך בין געלעגען אין הינערפלעט. און איהר האט זיך שוין דערפרעהט מיט דער מציאה. איהר מיינט, אז א מת, דארף מען איהם שוין איבערפאהרען מיט'ן וואגאן?

— „דרייהונדערט רובעל", — האט דער מאַ־טאר־מאן געקנייטשט מיט די פלייצעס. — און דאס וואס מ'האט מיך אבגעזאגט פון מיין שטעל און נאך שטראפירט מיך אויף מיין גאנצע שכירות. — דאס איז ביי אייך גאר ניט? אדרבא, ווער וועט דאס מיר בעצאהלען?

— ענטשולדיגט! — האט זיך ארייינגעמישט מיין פריינד, א זעהר מיושב'דיגער מענש. — ענטשול־דיגט, הערר מאטאר־מאן, ווי וואלט געווען, ווען איהר וואלט אנגעפאהרען אויף אן אמת'ן מת, וואלט מען אייך אויך אבגעזאגט פון שטעל?

— אודאי וואלט מען מיך נישט אבגעזאגט! אט דאס טענה איך דאך! מאלע וואס עס טרעפט זיך מיט א מת! דא איז אבער אן אנדער מעשה. דא האב איך פארט צוקאליעטשעט א לעבעדיגען מענשען. האט זיך אנגעהויבען א סקאנדאל, מיט טענות, מיט תביעות...

— אויב אזוי, מיין הערר, — האט דער פריינד זיך זעהר ערנסט געווענדעט צום הינקענדיגען, — אויב אזוי, זענט איהר אליין שולדיג אין אלצדינג. איהר האט זיך ניט געזאלט אויפכאפען. איהר פערשטעהט דאך אליין: עס איז א קליינער אומגליק ווען א מת כאפט אמאל איבער'ן פוס. איהר האט אבער גע־

האנדעלט גאָר ניט מעשה איידעלמאַן: איהר זענט צוגעפּאַהרען שטילערהייט, בגנבה, אלס מת, און נאָכ־דעם, אז מ'האָט אייך, אזוי צו זאָגען, ארויסגעשטופּט פון'ם זאָטעל, הויבט איהר פּלוצלונג אָן צו שרייען גאָר ניט ווי א טויטער און טענה'ט, אז מ'האָט אייך געשעדיגט אלס לעבעדיגען מענשען. דאָס איז ניט שעהן.

— נו, גוט, זאָל זיין אז איהר זענט גערעכט,— האָט דער מת געענטפערט נאָך א לאנגען טראכטען.

— אָבער דעם ארון האָט ער דאָך אויך צובראכען? דער ארון קאָסט געלט!

—וואָס דארפט איהר איצט אַן ארון?

— איצט דארף איך טאָקי ניט, אבער שפּעטער וועל איך איהם דאָך דארפען!

— וועט ער אייך דעמאָלט קויפען.

דער געוועזענער מת האָט זיך אויסגעדרעהט צום מאַטאָר־מאַן.

— וועסט קויפען?

— מיט פערגעניגען!

— אויב אזוי איז גוט. היים זשע כאָטש דער־לאנגען א גלעזעל וויין. כ'האָב דאָך ביז אהער ניט געזעהען פון דיר וואָס א האָר ווערטה איז.

— אָך, מיט'ן גרעסטען כבוד!

דער מת איז געווען זעהר ענטציקט פון מיין פריינד'ס בערעדעוודיגקייט; ער איז אפילו אביסעל פרעהליכער געוואָרען, און עפּעס א האלבער שמייכעל, ווי די זון צווישען וואָלקען, האָט זיך בעוויזען אויף זיין פּנים.

— לחיים! לחיים! דאָס ניי־געבוירענע קינד

זאָל אונז וואקסען אין עושר און אין כבוד! — האָט מיין פריינד געזאָגט.

— א שאָד נאָר דער פוס, — האָט דער מת געזאָגט. — געווען א גאנצער, איצט טויג ער אויף כפרות.

— ניש'קשה, ניש'קשה. אייניגע קומען אויף דער וועלט אָהן האָר און אָהן ציינער, אנדערע — אָהן א פוס. אזוי איז בעשערט פון זיין ליעבען נאָמען.

— הורא! — האָט דער מאָטאָר־מאן אויסגעשריגען.

ס'איז געווען לעבעדיג.

מ'האָט געעקנט זעהן, אז מיין פריינד און דער מת וועלען שוין זיין גוטע ברידער.

ווען מיר האָבען בעצאָהלט אין רעסטאראנט און זיך געשלעפּט איבער'ן גאס מיט אונזיכערע פיס, האָב איך געזאָגט צום מאָטאָר־מאן אויף זיין פערשטעלטער שפראך:

— סעם מעד טרעטאפּעג! — אה, אה!

— קנאדא! — האָט יענער געענטפערט א געריהרטער און מיר שטארק געדריקט די האנד.

א. ל. באַראָן

אַ נאַכט אין קאָנטרי

ווען איך האָב ערהאַלטען א בריעף מיט א באַהן־טיקעט פון מיין שוועסטער, וועלכע פערברייננגט דעם זומער אין צאָרעסוויל, קעטסקיל מאונטיינס, אז איך זאָל קומען פערברייננגען ביי איהר אַ פּאָר וואָכען, איז דאָס געווען פונקט ווי פון הימעל אראָפּ: מיט א טאָג צוריק האָט מיר מיין מיסעס, דורך איהר אמבאסאדאָר, בעני דער סטאר באָרדער, אריינגעשיקט איהר אולטימאטום, אז ענטוועדער איך מוז צאָהלען רענט, אָדער אין פיער און צוואנציג שטונדען פערלאָזען איהר טעריטאָריע.

עפּעס טאקי נור ווי דורך א נס איז דער בריעף אָנגעקומען פונקט דאַן, ווען די לעצטע פון די פיער און צוואנציג שטונדען האָט געשלאָגען. איך האָב זיך גלייך אריינגעכאפּט אין א שניידער סטאָרקע, געלאָזט אויספּרעסען מיין אנצוג, האָב ארויפגעווארפען אויף זיך מיין לעצטען האלז־טוך און בין ארומגעפאָהרען קיין צאָרעסוויל.

בין איך דאָך דער גרויסער רייזענדער, גהה איך מסתמא ארונטער אין קאדאָכעסוויל, א סטיישאָן בעפאר צאָרעסוויל. און איידער איך קוק זיך אום איז שוין די טריין אַוועקגעפאָהרען און איך מוז שוין ווארטען אויף אן אנדער טריין וואָס וועט ערשט מאָרגען פארבייפאָהרען.

נור איידער איך האָב צייט געהאט ארייננצוטראכטען זיך אביסעלע טיעפער אין מיין לאגע, ערשט

איך זעה א פארמער לויפט מיר אנטקעגען:

— העלאו, העלאו, מר. ראָזענבלום! — שרייט ער אויס מיט שמחה — ווארום האָט איהר מיר נישט געלאָזט וויסען, אז איהר קומט היינט? מיר האָבען דאָך אייך ערוואַרטעט ערשט מאָרגען. אי, אי, אי! ווען מיינע געסט וואָלטען געוואוסט, אז איהר זענט איצט געקומען, מיט א בענד מיוזיק וואָלטען זיי דאָך דאָ איצט געווען, אייך מקבל פנים זיין! יענע וואַרטען אויף אייך ווי אויף משיח'ן!

— נו, — טראַכט איך זיך — דער פארמער זוכט זיך צרות, — איך ווידער זוך א פּלאַץ וואו אבצועסען און איבערצושלאָפען — איז דאָך עס א שידוך פון גאָט. לאָז איך מיך פיהרען.

ווען דער פארמער האָט מיך געבראַכט אין זיין האָטעל, איז דער גאַנצער עולם געווען אויף דער ווערענדע, און דער פארמער האָט מיך פאַר זיי פאָרגעשטעלט אלס סעמיועל ראָזענבלום פון דער בע־וואוסטער פירמע: ראָזענבלום און זוהן.

מיט פינף מינוטען שפּעטער האָט מיר אימי־צער א פריינדליכען פּאַטש געטהאָן אין פּלייצע מיט א בעגייסטערטען: העלאו מיסטער ראָזענבלום!

איך דרעה אויס דעם קאָפּ. איך זעה פאַר זיך א מאַן, וועלכען איך האָב קיינמאָל אין די אויגען ניט אָנגעקוקט, נור גאָרנישט. איך וועל דאָך ניט געהן זיך אליין מסור'ן... שוויינ איך און פּרוביר אויסזעהן ווי מיסטער ראָזענבלום...

— וואָס הערט זיך עפּעס אין ניו יאָרק? — פרעגט מיך דער מאַן.

— הייס, ברודערל! — ענטפער איך איהם מעשה אלטער בעקאַנטער.

— אבער אייער פאָטער איז ניט קיין פיינער מאן — רעדט ער ווייטער — וואָס האָט ער אזוי געציטערט איבער די הונדערט דאָלאר וואָס איך בין איהם שולדיג?

— איך וויים... שטאמעל איך — אזא טבע האָט ער שוין...

— נאָט, דאָ האָט איהר די הונדערט דאָלאר. איהר וועט זיין אזוי גוט און איהם עס מאָרגען אוועקשיקען און זאָל ער ניט זיין אזוי נערוועז.

— איך האָב גאָר ניט דאגעגען — זאָג איך איהם און שרייב איהם אונטער א רעסיט.

— טהענקיו! — בעדאנקט ער מיר, און געהט אוועק.

זעץ איך זיך ברייטליך אוועק אין א ראקינג טשער, רייב אוים די אויגען און צעהל איבער דאָס פעקיל אסיגנאציעס: ריכטיג הונדערט... און מערק־ווירדיג, אזוי שנעל ווי איך האָב אריינגעלעגט די הונדערט דאָלאר אין קעשענע, האָב איך זיך טאקי גענומען פיהלען גאָר אן אנדער מענש. איך האָב גע־נומען גלויבען באמונה שלמה, אז איך בין עס טאקי דער מיסטער ראָזעבלום, פון דער בעוואוסטער פיר־מע „ראָזענבלום און זוהן“.

איך האָב ארויסגענומען צוויי פינפערליך פון קעשענע. פאר איינעם האָב איך געאָרדערט די גוטע האוואנא סיגארען פאר די דזשענטעלמען, פאר'ן צווייטען פינפעריל — אייז קרים פאר די ליידים, ווי עס פאסט פאר מיסטער ראָזענבלום...

נאָך סאפער, ווען ס'האָט אָנגעהויבען ווערען טונקעל, האָט זיך דער עולם צושאָטען אין פאר־לאָף אויף די שמאָלע סטעזשקעלעך וואָס פיהרען אין

וואלד אריין. איך האָב מיר אויך פערסמוקט א האַ־וואנא און מיך אויך ארויסגעלאָזט אויף א שפּאציער, פייפענדיג אונטער'ן נאָז א לידעל וואָס איך האָב לעצטע וואָך געהערט אין מואווינג פּיקטשורס:

„אין מאי הארעם, אין מאי הארעם,
וויין פאָר ברעקפעסט,
וויין פאָר דינער,
וויין פאָר סאפער־טיים".

— סעמי! — דאכט זיך מיר ווי איך הער א פרויען־שטימען הינטער זיך.

מאך איך זיך ניט וויסענדיג און געה מיר מיין וועג.

— סעמי! — קלינגט שוין די שטימע דייט־ליכער —

איך דרעה אום דעם קאפּ — צוויי ווארימע פרויען־הענטליך האָבען מיר איינגעקליאמערט מיין האלדז און איך האָב דערפיהלט א גליהענדען קוש אויף מיינע ליפּען.

— איך בין אזוי גליקליך וואָס דו ביזט געקומען. דו האָסט דאָך מיר אבער געשריעבען אז דו וועסט ערשט קומען מאָרגען, דו גנב, דו..

— מאי דארלינג! — בין איך אריין אין מיין ראָלע — איך האָב דיך געוואָלט איבערראשען...

— איבערראשען האסטו געוואָלט דיין בעקין, הא? — און זי האָט מיך גלייך א כאפּ געטהאָן אונ־טער'ן ארעם און האָט זיך מיט מיר פערקירעוועט אין וואלד אריין.

נו, איך בין דאָך ניט יוסף הצדיק, איכ'ל דאָך ניט געהן ארונטערווארפען פון זיך דאָס רעקיל (מיין איינציג רעקעל!...) אדער געהן מאכען גוואלדען,

אָדער זיך אליין מסר'ן... גיב איך זיך איבער אין איהרע הענט און געה: מילא, וואָס עס וועט זיין וועט זיין, נור זאָגען זאָג איך צו זיך: לייבעל, געדענק, דו הייסט ראָזענבלום!...

און לייבעל האָט געדענקט. ער האָט געשפּיעלט די ראָלע פון סעם ראָזענבלום נאָך אפשר בעסער ווי ראָזענבלום אליין וואָלט עס געשפּיעלט.

ווען איך בין אָנגעקומען אין האָטעל איז שוין געווען צוויי א זייגער פארטאָג. איך האָב מיך אריינגעלעגט אין א שעהנער ווייכער בעט, ביי אן אָפענעם פענסטער און די לבנה האָט מיר אריינגעקוקט אין פּנים אריין, און האָט צו מיר צוגעשמייכעלט ווי איינער רעדט: פערגעס נור ניט, בחור, אז דיין ריכטיגער נאָמען איז ניט סעם נור לייבעל, און מאָרגען היט אָפּ די ערשטע טריין און שטעל פּיס, ווייל דו קענסט נאָך זעהר מיאוס אריינפאלען...

— לבנה! — האָב איך צו איהר צוריק געשמייכעלט — דו ווייסט וואס דו רעדסט.

ליג איך אזוי און אונטערהאלט זיך מיט דער בלאסער נאכט־וואנדערין. ס'איז שטיל. אלעס שלאָפט. בלויז א לייכטער ווינטעלע פארעט זיך עפּעס צווישען די צווייגען פון די בוימער, וואָס קוקען אריין אין מיין פענסטער, ווי ער וואָלט געזוכט א פּלאַץ וואו צוצושפּארען זיך אויף די פּאָר שטונדען, וואָס זיינען איהם פערבליעבען ביז זונען־אויפגאנג. א לייבטעם קלאַפּען פון רעדער דורכגעשאָסען דאָ און דאָרט מיט דאָס בילען פון א הונט רייסט זיך דורך דורך דער ארומיגער שטילקייט צו מיר אין פענסטער אריין. איך פארשפּיץ אן אויער און הער זיך צו: דאָס קלאַפּען פון די רעדער ווערט אלע מאָל דייטליכער, קלינגט

העכער, קומט נעהענטער...

— האָ! — דערהער איך באַלד אַ בעל־עגלה־שען אויסרוף, און אַ וואָגען שטעלט זיך אָב לעבען מיין האָטעל. באַלד דערהער איך ווי דער פּאַרמער פּלאָנטערט פאַרשלאָפען מיט די פיס אויף די שטי־גען, וואָס פיהרען אַרונטער פון בוידים.

— ענטשולדיגט, וואָס איך האָב אייך אויפגע־וועקט! — הער איך אַ פרויען־שטימע — מיין מאַן, מיסטער ראָזענבלום, דאַרף צו אייך קומען מאָרגען. איך זומער דאָ מיט מיינע עלטערען, אַ דריי מייל פון דאַנען. איך האָב מיין מאַן געשריעבען, אַז איך וועל צו איהם קומען ערשט מאָרגען אויף דער נאַכט, אָבער איך וויל איהם איבערראַשען. איך וויל, אַז ווען ער וועט קומען זאָל ער מיר שוין דאָ טרעפען. מיר וועלען האָבען אַ ביסעל „פאַן".

— מיסעס ראָזענבלום — הער איך ווי דער פאַר־מער שלאָגט איהר איבער — אייער מאַן איז שוין דאָ. איך האָב איהם אויך ערוואַרטעט מאָרגען, אָבער ער איז געקומען היינט. ער שלאָפט אָט דאָ אויבען אין פראָנט רום.

— אַזוי! — הער איך ווי די פרוי רופט אויס מיט פרייד, געמישט מיט איבערראַשונג — ער איז שוין דאָ? אוי, איז דאָס אַ מזיק!

די לבנה האָט זיך בשעת מעשה איבערגעדעקט מיט אַ לייכט וואָלקענדיל, אַזוי אַז איך האָב ניט גע־קאָנט זעהן, צי זי האָט געלאַכט, צי זי האָט גע־וויינט קוקענדיג אויף מיר...

— לייבעל! — טראַכט איך ביי זיך און גיב זיך אַ גוטען קניפּ, אום אויסצוגעפינען אויב אין חלום ניט... — ניין, לייבעל, בעשלים איך, ס'איז

נישט קיין חלום... זיכער ניט! איך הער אויף די שטיגען שטילע פער'גנב'עטע טריט...

שלעכט! וואס טהוט מען? שלאָפען! — פאַלט מיר איין א געדאנק — שלאָפען איז א סגולה צו אלע צרות. איך האב זיך אומגעקעהרט מיט'ן פנים צום וואנד, דריי פיערטעל געזיכט האב איך אריינ־געגראָבען אין קישען, די ליילעך אריבערגעצויגען אי־בער זיך, איבערלאָזענדיג בלויז איין אויער אן אב־געדעקטען. — שלאָף, ליבעל, שלאָף — ווינקט צו מיר די לבנה — שלאָף ווי א גע'הרג'עטער, אויב ניט וועסטו זיין אין דר'ערד...

די טיהר עפענט זיך לאנגזאם. מיסעס ראזענ־בלום'ס לי כטע טריט הערען זיך שוין אין צימער. איך פיהל, אז אָט בויגט זי זיך איבער מיר אריבער... איך שפיר איהר וואַרימען אטהעם... איך פיהל א לייכט־שוועבענדען קוש אויף א ווינקעל־שטערען....

— ער שלאָפט ווי א מאַנאַרכע! — הער איך ווי „מיין ווייב" שושקעט צו זיך אליין — ער האָט זיך נעביך געמוזט היינט גענוג אָנהאָרעווען... ששששש!... א געדאנק! איך וועל איהם איצט ניט וועקען, זאָל ער אויפשטעהן אין דער פריה און מיך געפינען אין בעט. אוי, וועט ער עס זיין סורפּרייזט!

זי האָט זיך גענומען אויסטהאָן.

איך הער דאָס שארשקען פון פרויען־קליידער. איך וואלט שווערען, אז זי זוכט עפּעס אין מיינע הויזען־פאַקעטס, וואו עס ליגט דאָס פּעקיל אסיגנא־ציעס... ווערט מיר קאלט, אבער איך שלאָף... איך הער ווי זי גנב'עט זיך פּאַוואַליטשקע אריין אין בעט אריין... איך שפיר ווי איהר'ס א נאקעט פיסעל האָט זיך אנגעריהרט אן מיינע פיס, אבער זי נעהמט עס

באלד אוועק, ווי זי וואָלט זיך אַבגעבריהט. איך פאַלג דער לבנה — און ריהר ניט מיט קיין אבר, איך שלאָף...

— איך זענט אמאָל געלעגען אויף הייסע קוילען? ניין? טו וואָס זאָל איך מיט אייך רעדען? צוויי שטונדען האָב איך אריבערגעטראָגען די ליידען פון טאַנטאַלוס! זי האָט זיך געוואָרפען פון איין זייט אויף'ן צווייטען, ווי א פערוואונדעטע קאַטשקע, אבער שא, שטיל, איך שלאָף!...

ווען עס האָט אָנגעהויבען טאָגען איז זי ענדליך אויך איינגעשלאָפען. איך גנב'ע א קוק דורכ'ן פענס־טער — די לבנה איז שוין ניטאָ. איהר פּלאַץ האָט פערנומען דער מאָרגענשטערען.

— איך הײם לייבעל! — שטעל איך זיך פאָר איהם פאָר — איך בין אין דר'ערד ווי א בארג! ברוי־דערל, אן עצה!

— לויף, ווינקט ער צו מיר — לויף שנעל ווי דו קענסט.

איך האָב זיך פּאַוואָליטשקע ארויסגעשאַרט פון בעט, האָב שטיל ווי א גנב צוזאַמענגענומען מיין אָנטהאָן, בין אויף די שפּיץ פינגער אריין אין באָדע־צימער, האָב זיך דורך א זייטיג טיהר'ל ארויסגעשמוגעלט און בין אוועק וואו די אויגען האָבען מיר גע־טראָגען — בעגלייט פון מאָרגענשטערען.

* * *

מיט עטליכע שטונדען שפּעטער בין איך שוין געזעסען אין א טריין, וואָס האָט מיך געטראָגען נאָך ניו־יאָרק. איך ווייס ניט, איך האָב עפּעס געפיהלט אין מיינע ביינער, אז פאַר מיר וועט זיין פיעל גע־

זונטער, אז איך זאָל זיין וואס ווייטער פון קאדא־
כעסוויל...

אזוי ווי איך האָב מיר נור איינגעמאַסטשעט
אויף מיין זיץ, האָב איך דערפיהלט, אז עפּעס דריקט
מיר אין מיין הינטערשטען הויזען־פּאקעט. איך לעג
אריין די האנד און שלעפּ ארויס — א זאַק, א פּרווי־
ען־זאַק! איך טהו א קוק אינווייניג... איך רייב זיך
אוים די אויגען.... — ליבעל! — גיב איך זיך ווי־
טער א קניפּ — דו חלומסט צו די וואכסט?...

ליידים און דזשענטעלמען! איך וויל אייך זאָגען
דעם אמת: ווען איך האָב אָנגעהויבען ארויסשלע־
פּען פון זאַק א טהייערען גאָלדענעם פּרויען־זייגעריל,
פינף דימענטענע רינגען, צוויי גאָלדענע בראסלעטען,
א גאָלדענעם לאקעט אויסגעזעצט מיט טהייערע רו־
בינען, און א דימענטענע בראשקע, האָט מיר ניט גע־
אַרט אז עס איז א חלום... אזעלכע חלומות זאָלען
זיך אונז חלומ'ען אלע נאכט!

א דאנק דיעזען „חלום" בין איך איצט אין די
קאַנטרי אויף א גאנצען זומער. און איהר דאַרפט
אַנקוקען א קאַנטרי! ס'איז ניט קיין קאדאָכעסוויל
און ניט צארעסוויל. ס'איז שוין איינמאָל א קאַנט־
רי!... איהר מיינט איך וואָלט אייך ניט געזאגט וואו
איך געפין זיך איצט? נור איהר ווייסט דאָך שוין
לייבעל'ס טבע — ז י ך א ל י י ן מסר'ט ער ניט.
נאו סער!...

מ. ג. סאפיר

ליעבע און צאָהן־וועהטאָג

ליעבע און צאָהנווייטאָג! צוויי שוידערהאפטע שמערצען פאר די יעניגע וועלכע פיהלען זיי; צוויי אונבעדייטענדע זאכען פאר די יעניגע וועלכע פיהלען זיי נישט.

— וואָס פעהלט איהם אָדער איהר?

— זיי ליעבען — זיי האָבען צאָהנוועהטאָג.

— אָ, נישט מעהר? נישט געפעהרליך, ס'וועט איבערגעהן.

אָט אזוי קוקט מען געוועהנליך אויף ליעבע און צאָהנוועהטאָג.

ליידעט אימיצער אין הויז פון ליעבע אָדער צאָהנ־וועהטאָג, ווייסט יעדער איינער פון דער משפחה אַן אנדער מיטעל וואָס מוז זיכער העלפען.

דער טאטע זאָגט:

— ס'איז רהומאַטעס, ס'וועט איבערגעהן.

א פעטער זאָגט:

— ס'איז א ווייס־איך־וואָס, מען דארף עס האל־טען ו ו א ר ע ם.

א גובערנאַטקע זאָגט:

—דאָס בעסטע איז, ניט דענקען דערפון. א געשוועסטערקינד זאָגט:

— רייסט ד ע ם ארויס און זעצט אריין אַ נ ד ע ר ע ן.

א שכן א חכם זאָגט:

— פערשטאָפּט אייך די אויערען, דאָס וועט זי־בער העלפען.

קורץ, עס איז אויף דער וועלט גאָר אזא נאָר נישטא, וועלכער זאָל ניט וויסען עפּעס א ז י כ ע ר מיטעל געגען ליעבע און צאָהנוועהטאָג.

די מעהרסטע מיטעל געגען ליעבע און צאָהנוועה־טאָג וויסען „אלטע מוידען" און בעלי־עבירה'ניקעס, וועלכע, פון לויטער פערלוירענע צייהן און פערלוירענע ליעבעס, האָבען שוין אליין קיין צאָהן נישט אין מויל און קיין הארץ נישט מעהר.

ליעבע און צאָהנוועהטאָג, דארפט איהר וויסען, זיינען זעהר עהנליך צווישען זיך. זייער וועהטאָג בעפאלען אונז אם מייסטען ביי נאכט, אָבער אזוי שרעקליך, אז מיר הויבען אָן ארומלויפען ווי משוגעים, און מיר רייסען זיך, ווי נאכטוואנדלער, אויף די גלייכע וועגד.

אָבער וואָס איז שטאַרקער, ליעבע אָדער צאָהנ־וועהטאָג?

וועןביידע בעפאלען א מענשען אין דער זעל־בער צייט, וועלכעס געפיהל איז שטאַרקער?

לאָמיר זעהן:

אויפ'ן עק פון דער פריעדריך גאַס, וועלכע גרע־ניצט זיך מיט דער בעהרען גאַס, האָט אויפ'ן ער־שטען שטאָק געוואוינט א פערליעבטער שרייבער, — און דאָס איז געווען — איך אליין.

זי איז געווען א פערליעבטע אדוואָקאטען־טאָכ־טער. דאָס איז אלץ וואָס איך קען דעם לעזער פער־טרויען פון אונזערע פּערזענליכע פערהעלטניסע.

איך קען נאָך אזוי פיעל זאָגען, אז זי איז געווען זעהר פ ו צ ז י כ ט י ג און זעהר א י י פ ע ר־

ז י כ ט י ג. איך זאג דאס דערפאר, ווייל דאס בע־לאנגט צו אונזער געשיכטע.

די פוצזוכט קלאפט אן אין דער פינאנץ־קאמער. די אייפערזוכט אין דער הארץ. וואס עלטער זי ווערט — אלץ שוואכער ווערט זי; די אייפערזוכט איז אבער ווי א קראקאדיל, וואס עלטער זי ווערט — אלץ שטאר־קער ווערט זי.

איצט וואס איז שטארקער, פוצזוכט אדער איי־פערזוכט, ווען זיי טרעפען זיך ביידע צונויף ביי א מענשען ?

לאמיר זעהן :

אנטקעגען מיין פענסטער, אויף דעם אנדערען עק גאס, פלעגען קלעפען אלע טהעאטער־צעטלעך און קאנצערט־צעטלעך.

יעדען אין דער פריה, ארום צעהן א זייגער, פלעגט זי מיט איהר מוטער געוועהנליך שפאציערען פון דער שארלאטען־גאס צו די „לינדען“, און ביידע פלעגען זיך אבשטעלען די צעטלעך איבערצולייענען.

ווען זי פלעגט מיר אבער ווערען אנזאגען ווען איך זאל זי ערוואַרטען, פלעגט זי כלומרשט דער מוטער, אויף איינעם פון די צעטלעך ווייזען, צום ביישפיעל :

א נ פ א נ ג ז י ע ב ע ן א ז י י ג ע ר.

און איך, וועלכער האב דאס בעמערקט פון מיין פענסטער, דורך א פערגרעסערונגס גלאז, פלעג ווי־סען, אז היינט דארף איך זי בעגעגענען זיעבען א זיי־גער.

ווען זי פלעגט אבער, אונשולדיג און נאאיוו, אחוץ דעם אנווייזען אויף ז י ע ב ע ן, אויפהוי־בען א פינגער אין דער הויך, האב איך שוין געוואוסט,

אז א שעה איז צוגעקומען, אז די בעשטימטע שטונדע איז אכט א. ז. וו. דאָס האָב איך אלץ געמוזט פון די פינגער לעזען.

די ליעבע, מיינע פריינד, מאכט ערפינדעריש!

בענדזשאמין פרענקלין האָט בלויז א י י ן בליצאַבלייטער ערפונדען, די ליעבע אבער, ערפינדעט אלע מינוט אן אנדער בליץ־און האַגעל־אבלייטער א. אז. וו.

ארום אכט א זייגער, בין איך שוין געשטאַנען אויף דעם בעוואוסטען אָרט, — דעם אמת גע־זאָגט איז דאָס געווען אונטער די בוימער ביי דער בערזע, וואו דער גראניטענער בלומענטאָפּ שטעהט יעצט — און איך האָב געוואַרט. איך האָב געוואַרט, זי איז נישט געקומען, איך וואָלט אפשר נאָך אלץ גע־וואַרט, ווען עס וואָלט ניט אַנגעלאָפען א קליין אינ־געל מיט נאָך עטליכע חברים, א קוק געגעבען אויף מיר און אראָבלאָזענדיג א נוס פאר מיינע פּיס איז ער פערשוואונדען געוואָרען. דאָס איז געווען דעם אדוואָקאט'ס שיק־אינגעל. איך האָב די נוס אויפ־געהויבען, זי געעפענט, און אינוועניג האָב איך גע־פונען א צעטעלע:

„איך קען נישט קומען! די בעריהמטע אנאַ־טאָל (אזוי האָט געהייסען די קליידער־מאכערקע) איז היינט געקומען פון פאריז, און איך מוז צו איהר געהן נאָך היינט אין אָבענד, איידער מען וועט אלץ אויס־קלייבען.

זיי געזונד מיין זיסער"!

איך בין קיין מאָל ניט זים געווען! אין דער מינוט אודאי נישט!

אבער, „געגען מאדיסטקעס און שניידערקעס קעמפפט אפילו די ליעבע אומזיסט" — זאגט א גלייכווערטעל.

איך, זיסער, האב געמאכט א זויער פנים און אהיים־געגאנגען א פערביטערטער.

צוויי טעג שפעטער האב איך געקראגען א צאהנ־וועהטאג, אבער איינעם פון די אויף וועלכע מען פרעגט זיך נאך. אזוי ווי שפיזען זיינען אין מיין קערפער ארומגעלאפען, — א באק איז מיר אזוי אנ־געשוואלען געווען, אז זי האט פערדעקט מיין לינ־קע אויג. מיין פנים האט אויסגעזעהן ווי אן אונגע־הויער גרויסער עפעל מיט אן אנגעברענטער רויטער זייט. פלוצים זעה איך ווי זי געהט דורך, לעגט דעם פינגער אויף:

„א נ ה ו י ב ן י ע ב ע ן א ז י י ג ע ר",

און האט צוויי מאל דעם פינגער געלעגט דארויף, אזוי ווי אן אונפערמיידליכע אויפפאדערונג, און איז מיט דער ליעבער מאמא ווייטער געגאנגען.

איך האב גלייך געשיקט רופען דעם דאקטאר און אויסגעשריען: א געשעפט וואס איז אונ־מעגליך אפצולעגען, צווינגט מיך ארויסצוגעהן פון הויז. ער האט בעהויפטעט, אז איך טאר אויף דער לופט ניט ארויסגעהן, ווייל איך וועל בעקומען א רויז אויפ'ן פנים.

איך בין געווען אין א שרעקליכער פערצווייפלונג, און ניט געוואוסט וואס צו טהאן. ענדליך האב איך בעשלאסען איהר צו שרייבען.

איך האב געשילדערט מיין דאפעלטען וועהטאג און מיין אונגעהייערע פערצווייפלונג: מיט די פייר־

ערדיגסטע פארבען האָב איך איהר געשילדערט דאָס פייער פון מיין ליעבע און פון דער לינקער באַק, זי פערצייהונג געבעטען, און איהר דאָס צעטעלע גלייך אוועקגעשיקט.

עס איז געווען־מיין שיידונגס־אַקט ! — איך בין געווען פערלוירען ! — איך האָב דאָך געזאָלט געהן! — מיין געשוואָלענע באַק האָב איך איהר געזאָלט צו די פיס לעגען, די רויז פון מיין פנים האָב איך בע־דארפט מיין ראָזאַ'ן אין פנים ווארפען, איך האָב גע־זאָלט געהן, ווען איך זאָל אפילו מוזען צוריקגעהן א טויטער !

דעם אַנדערען טאָג האָט מיר דעם אדוואָקאט'ס שיק־איינגעל געבראכט א צעטעל אין א פלעשעלע :

„געפיהלפאָלער דיכטער !

אודאי, צאָהנוועהטאָג איז שטאַרקער פון ליעבע! וואָס איז א ברענענדע בענקעניש געגען א ברענענ־דער באַק ? וואָס איז אן אַנגעצונדען הארץ געגען אן אַנגעצונדענער לופּ ? ווען מען ליעבט אזוי שטארק און מען ליידט אויף צאָהנוועהטאָג, מוז מען זיך פון אַלץ אָבזאָגען, נאָר נישט פון דעם דאָזיגען באַלזאַם וועלכען איך שיק אייך דאָ, און וועלכער איך ווינש זאָל אייך פון אייערע ליידען בעפרייען. בינדט ארום דעם באַלזאם מיט אייער ליעבעס בריעף ארום אייער באַק און בלייבט אייביג פערבונדען צו אייער אכטונגס־פאָלער פריינדין נ. נ.“

מיר האָבען זיך ווידער קיינמאָל נישט געזעהן.

דאָס איז ליעבע און צאָהנוועהטאָג.

כאַפּט איהם

רוסישע טשינאָווניקעס

די רוסישע רעגירונג, דערצעהלט מען, האָט אמאָל ארויסגעשיקט א בעאמטען קיין אָדעס צו אונ־טערזוכען די דאָרטיגע פעסטונגען ביים שווארצען ים און די קריעגס־שיפען וואָס געפינען זיך אין דאָרטיגען האַפען.

ווען דער בעאמטער איז אָנגעקומען קיין אָדעס, האָט ער זיך דערוואוסט אז די פעסטונגען מיט די קריעגס־שיפען געפינען זיך אין בוזעם קעשענע פון אדמיראל ראזדוואטשענסקי. דער אונטערזוכונגס־בע־אמטער איז גלייך אוועק אין קאזארמע צו אַרעסטירען דעם אַדמיראל. ליידער אָבער האָט ער די קאזארמע ניט געפונען אויף איהר פּלאַץ, ווייל דאָס געלד וואָס די רוסישע רעגיערונג האָט מיט דריי יאָהר צוריק בעוויליגט אויף צו בויען די קאַזארמע, האָט גענעראל סוכאָמיראָוו פער'שיכורט און פערהולטעוועט.

דער אונטערזוכונגס־בעאמטער האָט זיך דאַן אוועקגעלאָזט צום פּאָליצייםייסטער, נור אזוי ווי ער האָט דעם פּאָליציימייסטער ניט געפונען, ווייל ער איז דאַן גראַדע געווען פערנומען מיט אָרגאַניזירען א פּאָ־גראָם אויף אידען, איז ער אַוועק צום גובערנאַטאר, ער זאָל אריינוואַרפען אין געפענגניס דעם אַדמיראַל ראַזדוואַטשענסקי און גענעראל סוכאָמיראָוו. געפינט ער אָבער דעם גובערנאַטאר צוזאמען מיט פּירושקע־וויטשען טויט שיכור און ער לאָזט זיך געהן דירעקט צום אַסטראָג. געקומען אהין, טרעפט ער דאָרט אנ־

שטאָט אַן אסטראָג, א ליידיגען פּלאַץ, ווייל מיט דעם מיליאָן רובעל וואָס איז געווען בעשטימט אויף בויען דעם אסטראָג, האָט דער טורמע־דירעקטאָר זיך צו־טהיילט מיט'ן פּאָדראטשיק און זיי זיינען ביידע ענטלאָפען קיין אויסלאנד אין אַן אויטאָמאָביל, וואָס זיי האָבען „קאָנפיסקירט" ביי א רייכען אידען.

לויפט שוין דער אונטערזוכונגס־בעאַמטער אוועק טעלעגראפירען נאָך פּעטערבורג. דערוויסט ער זיך אין טעלעגראף־קאָנטאָר, אז ערשט נעכטען איז דער טעלעגראף־דירעקטאָר ענטלאָפען נאָך פּאריז, מיט־נעהמענדיג מיט זיך אלע טעלעגראף־אַפּאַראַטען צו־זאַמען מיט די טעלעגראף־סלופּעס און טעלעגראף־דראָטען.

— טשאָרט וואָס פּאָבערי! — האָט דאַן דער אונטערזוכונגס בעאַמטער אויסגערופען מיט פּאטריאָ־טישער ענטריסטונג — און האָט שנעל אויסגעלעדיגט די קאַסע פון טעלעגראף־קאָנטאָר און איז אוועק אין א קאַבאַק.

יעקב מאַרינאָוו

אַ נאַכט-גנב

איך בין אַ גנב.

איך בין דאָס דער מאַן, פאַר וועמען איהר האָט ביי נאַכט אזוי מורא. איך בין אויך דער מאַן, וואָס האָט ביי נאַכט מורא פאַר א י י ך.

מ י ר הערט איהר עס אין מיטען נאַכט זיך פּאָרען ביים בופעט, וואו איהר האַלט אייער זילבער־נע־געשיר, כאָטש אין דער אמת'ן בין איך גאָר בשעת־מעשה אין אַן אַנדער הויז... איך הער אייך אויך אי־מער ארומדרעהען זיך איבער'ן שטוב, ווען אין דער אמת'ן שלאָפט איהר גאַר ווי א גע'הרג'עטער — אַ נערוועזע ביזנעס פאַר אונז ביידען...

איך בין א גנב, אָדער ריכטיגער געזאָגט, א ג ע־ו ו ע ז ע נ ע ר גנב. אויפגעגעבען מיינע ביזנעס האָב איך צוליעב א געוויסער פּרויענצימער. איהר האָט עפּעס געוואוסט ווער עס וואָהנט אין נומער... גרענד סטריט? איך האָב אויך ניט געוואוסט. דאָך האָב איך זיך געטראַכט: לאָמיר אריינגעהן אהין, וואָס איז די נפקא־מינה, איך קען דאָרטען פערברענגען א צעהן־פופצעהן מינוטען פּונקט אזוי גוט ווי ערגעץ אַנדערש....

עס איז שוין געווען גאַנץ שפּעטליך. אַלע האָבען שוין געשלאָפען. דער פּאָליסמאַן אויפ'ן קאָרנער איז ערגעץ אוועק און איך האָב איינער אַליין געמוזט אין דער פינסטער אויפברעכען די טיהר און אויספּאַ־קען מיינע געצייג... אזא טבע האָב איך מיר געהאַט:

האָב ליעב געהאט צו טהאָן מיינע ביזנעס אין דער פינסטער. א געפעהרליכע טבע פיליכט, וויל זעהר אָפט פּאַסירט עס אז עפּעס פּאַלט ארונטער און צו־ברעכט זיך, דאַן איז זעהר אונאַנגענעהם. איהר מוזט זיין אליין א גנב אום צו וויסען וויפיעל עס זיינען דאָ אויף דער וועלט טעלער און גלעזער און לאָמפּען, וואָס זיינען צו יעדער צייט פּארטיג אָנצומאכען א גאַנצע סומאַטאָכע אין מיטען נאכט, ביי דעם מינדעס טען ריהר וואָס איהר גיט זיך...

— ווער איז דאָרט? — הער איך פּלוצלונג א פרויענשטימע פון בעד־רום.

איך האָט ניט געהאַלטען פאַר בעזאָנדערס וויכ־טיג צו ענטפערן. ווער ווייסט, האָב איך זיך געטראַכט, אפשר וועט זי זיך גאָר ניט אזוי דערפרעהען מיט מיר....

— ווער איז דאָרט? — איז זי געוואָרען נאָך נייגעריגער.

וויפיעל איך האָב מיך ניט געבראָכען דעם קאָפּ, האָב איך אָבער גראדע אויף דעם מאָמענט ניט גע־קאָנט אויסטראכטען עפּעס אַן ענטפער, וואָס זאָל זיך פּאַסען פאַר א מאַן וואָס בעזוכט א הויז אין מיטען נאכט, אין דער פינסטער....

אָבער די פרוי האָט זיך גראַד איינגע'עקשן'ט, אז זי מוז זיך מיט אימיצען דורכרעדען. א פרוי בלייבט אַ פרוי.

— עס האָט זיך דיר בלויז אויסגעדאכט! — הער איך ווי אימיצער זאָגט צו איהר און פערזיכערט אז די טיהרען זיינען פערריגעלט און פערשלאָסען אויף די פּעטענט שלעסער.

זי אָבער איז מיט דעם „אימיצען“ ניט גע־וועז איינשטימיג און איז געווען פעסט איבערצייגט, אז אין הויז געפינט זיך א גנב, און אזוי ווי איך בין מיר אָנגעגאַנגען מיט מיין ארבייט, ניט גאָר אָהן הארץ־קלאַפּעניש, דאָס מוז איך צוגעבען, איז זי נאָך פעסטער איבערצייגט געוואָרען, אז זי האָט געהערט א קלאַפּ אין פראָנט רום. זי איז געווען גערעכט: א גלאָז איז טאקע ארונטערגעפאלען און כאָטש עס איז ארונטערגעפאלען אויפ׳ן קארפּעט, האָט עס דאָך, ווי עס שיינט, אָנגעמאַכט ניט קיין קליינעם טומעל.

די פרוי האָט בעשלאָסען זיך צו בעקענען מיט מיר פּערזענליך און הערען פון מיין אייגענעם מויל וואָס האָט מיך געבראַכט צו איהר אין הויז אין מי־טען נאַכט....

איך בין זיך מודה ומתודה, אז איך בין געוואָרען אבּיסעלע נערוועז און צוטומעלט, ווען איך האָב דער־הערט ווי די פרוי שטעלט טריט... עס איז א פאקט, אז אין מאנכע הייזער געפינען זיך רעוואָלווערען... איך האָב זיך אָנגעהערט שוידערליכע געשיכטען ווע־גען רעוואָלווערען און וואָס א בעל־הבית אָדער א בעל־הבית׳טע פון א הויז זיינען פעהיג צו טהאָן מיט זיי, אום צו בעשיצען זייער פערמעגען!... איך האָב גע־פיהלט, אז סינג־סינג, אפילו מיט זיינע איצטיגע רע־פאָרמערס, איז אלץ ניט קיין פּאַסענדער פּלאַץ פאַר מיר און איך האָב שוין געוואָלט אריבערגעהן אין אן אנדער הויז, ווען פּלוצלונג האָט מיר געגעבען א בליאסק א שטראָם עלעקטרישע ליכט, גלייך אין די אויגען אריין.

ליכט האָב איך בכלל ניט ליעב, אָבער צופיעל ליכט האס איך פשוט — איך קריג דערפון א קאָפּ־

װעהטאַג; האָב איך אָנגעהויבען זיך רוקען צום טהיר.

דערװייל איז די פרוי צוגעקומען נעהענטער צו מיר, און — צו איהר װעט מיר גלויבען צו ניט — דערזעהענדיג מיר, האָט זי זיך אויף מיר ארויפגע־װאָרפען — און — האָט מיטביידע הענד ארומגע־קלאַמערט מיין האלדז, האָט אָנגעשפּארט איהר קאָפּ אויף מיין ברוסט און האָט זיך היסטעריש צואװיינט!

װען זי האָט זיך אויסגעװיינט, איז זי געװאָרען אביסעל שטריינגער:

—נאָך פינף יאָהר אװעקזיין פון דער היים און ניט לאָזען פון זיך הערען קיין װאָרט, ביזטו צו מיר געקומען... אין מיטען נאכט... נו, מילא, אז דו ביזט שוין דאָ — ביזטו אַ גוטער גאַסט!...

* * *

פון דעמאָלט אָן האָב איך אויפגעגעבען מיינע ביזנעס: א ביזנעס װאָס קען אייך פערפיהרען אין הויז פון אייער אייגען װייב, זאָל געהן מיט א פייער!..

צעהן פאַר צעהן נומער 2

קירצליך ערשיינט דאָס צווייטע ביכעלע „צעהן פאַר צעהן“, מיט פאָלגענדען אינהאַלט:

1) „גערעטעט די ציישונג“,
פון אַרקאַדי אווערטשענקאָ.

2) „גע'הרג'ט דאָס ווייב“,
פון ל. קעסנער.

3) „אַן אייגען ווייב“,
פון ל. בעשעלאָוו

4) „אַ מאַמעס האַרץ“,
פון דזשאַרדזש אַריאל.

5) „זיין ערשטער קליענט“ (קאָמעדיע),
פון י. פּאָדרוזשניק.

6) „קריעגס־געפאַנגענע“,
פון יעקב יוסף.

7) „די זעלבסט־מערדער“,
פון כאַפּט איהם.

8) „דאָס פערדעל“,
פון ח. גאָטעספעלד.

9) „אַ פירשטליכע נדבה“,
פון הערמאַן וואַגנער.

10) „אַ זומער־ראָמאַן“ (גראָטעסק),
פון יעקב מאַרינאָוו.

ריכטיג צעהן!